

CHAKOTEN

DANSK MILITÆRHISTORISK SELSKAB

INDHOLD I DETTE NR.

side 57 Julemøde og Chakotens Årskonkurrence 2003

side 57 En rigtig krigsspiller!

side 58 Siden sidst
Dansk soldat i Congo af M.C. Friis

side 58 Siden sidst Eftersommer møde

side 58 Den Amerikanske Borgerkrig - i
plastik af Leif Christensen

side 61 Militærhistoriske rejsetips
til England (1. del)
af Mogens Chr Friis

side 62 Miniaturemilitær i Kastellet
søndag den 26. oktober 2003

side 63 17. Litauiske Uhlanregiment og
dets uniformer 1812-1814 (1. del)
af J. K. Larsen
og med tegninger af Søren Henriksen

side 72 Aalborg Forsvars- og
Garnisonsmuseum
af O. Thureholm

side 73 Sfinx, Stonewall, Stærkodder,
Adzuma-Kan
eller kært (?) barn har mange navne
af Jens Kristian Boll

side 78 Intrepid Sea-Air-Space
Museum i New York Harbour
af Aksel Willumsen

side 80 Britains kvindekorpsfigurer
af Per Finsted

side 82 Fra arkiver og samlinger no. 2
af Chr. Würgler Hansen

side 82 Copplestone figurer

side 83 Foredrag i Foreningen
Frihedsmuseets venner

Mere om tinpest! af Martin Sauter,

Årbok 2001/02 fra
Norsk Väpenhistorisk Selskap.

side 83 Dansk kanon M 1834 - samlet

side 84 Kommende møder

side 84 For- og bagside viser

Om Aalborg Forsvars- og Garnisonsmuseums baggrund og oprettelse

Aalborg har været garnisonsby siden 1779, og efter 2. Verdenskrig har det i hele koldkrigsperioden været landets største garnison. Desuden var Aalborg den strategisk vigtigste by/område for tyskerne under 2. Verdenskrig, hvilket blandt andet medførte, at tyskerne anlagde 3 flyvepladser og i denne forbindelse ca. 150 bunkers af forskellige art.

Garnisonshistorisk Selskab Aalborg havde gennem knapt 20 år samlet mange store og små ting med relevans til specielt hæren. I 1999 gik man målrettet i gang med at planlægge for et museum og henvendte sig derfor naturligt til mange andre kilder for at samle specielt tungere materiel, kampvogne, fly, kanoner m.v.

Fra Flyvevåbnets Historiske Samlinger har museet således lånt seks jagerfly samt luftværnsvåben og via kontakt fra Hærens Materielkommando til Dansk Industri-syndikat fik museet en unik samling af dansk producerede våben.

Fra Tøjhusmuseet er bl.a. udlånt de sjeldne ambulancevogne, som tidligere har været udstillet som en del af Trænmuseet, som ikke længere eksisterer. Ligeledes er der også fra Tøjhusmuseet udlånt både gamle uniformer og gamle våben til museets udstilling om hæren.

Dette er en del af baggunden for oprettelsen af Aalborg Forsvars- og Garnisonsmuseum. Museet viser primært genstande m.v. fra det regionale totalforsvar, herunder Hæren, Flyvevåbnet, Hjemmeværnet, Redningsberedskabet (tidl. Civilforsvaret) og Politiet, samt de enheder der har været garnisoneret i Aalborg. Desuden er der meget omfattende udstillinger fra besættelsestiden 1940-1945 og garnisonen samt et velforsynet bibliotek, arkiv og fotosamling.

Museet er placeret i en militærhistorisk bygning - en kæmpehangar med sidebygninger på 2600 kvm, som tyskerne opførte på den store Aalborg Vandflyveplads i 1940 - i sig selv en meget interessant oplevelse.

Museet råder over mere end 4.000 kvm udstillingsareal inden- og udendørs.

Besøg museet og oplev kampvogne indvendig, prøv at betjene flere forskellige kanontyper, se ind i cockpittet på en jetjager eller foretag nærværende studier af flere hundrede store og små genstande.

Hjemmeside: www.forsvarsmuseum.dk

Julemede og Chakotens Årskonkurrence 2003 Lørdag den 13. december kl. 18.30 i Kastellet, Nørre Magasin

Fra kl. 18.00 - 19.00 er der indlevering af udstillingsgenstande til årskonkurrence. Herefter er der smørbrød med dertil hørende julehygge, kaffe og kage. Pris for spisning er 50,- kr. for voksne og 25,- kr. for børn under 15 år. Vi m. ol. og sodavand kan købes til rimelige priser. Selskabets medlemmer opfordres til at tage øgetefelle/samleret samtid børn med til det populære arrangement.

Tilmelding

At henсыn til indkøb af smørbrød m.m. bedes deltagende tilmede sig hos Vicepræsident Åksel Willumsen, til. 32 54 01 77 eller E-mail: aksel@coffitz.com, senest onsdag den 3. december.

Arskonkurrence

Kategorierne til konkurrencen er:

Enkeltfigurer op til 65mm

Enkeltfigurer over 65mm

Krigssoldater

Figurgrupper, vigenheder og dioramær

Krigssoldater

!!! Ny kategori !!!

Alt kan tilmedes. Hemed menes alt uden grænser, som ikke falder ind under ovennævnte figurkategorier. Et medlem har korrekt mulitet, at det var lidt ummeligt, at man ikke kunne dele kage i julekonkurrence, hvis man ikke lige havde en værdsomme figurkategorier. Et medlem har korrekt mulitet, at det var lidt ummeligt, at man ikke kunne dele kage i julekonkurrence, hvis man ikke lige havde en værdsomme figurkategorier. Alt kan tilmedes. Hemed menes alt uden grænser, som ikke falder ind under udstillede.

Og som overordnet præmie til den udstillingen gennemstænd af alle, der får fest alle, som deltaget.

En rigtig krigsspiller!

"Alan! They got the color of the jackets wrong!" picks up the book, opens it to a random page and says: 19th Century uniforms). A portion comes up to the table, ladies in various states of undress (not) wearing light (For those of you have not seen this title, it has young He has display copies of "Wiseome Warriors" on his table. dealer's room talking to Dennis and feeding my book habit. light american mask "krigsspilleren" and I am down in the setup is thus, it is Oldwives/Historicon 2003 (sort of -

ISSN 0901-4799

CHAKOTEN 2001

Tømrerøj 9 6800 Varde

TRYK: PE Offset og Reklame

Se bagveden drømmer, leverancésvigt

www.chakoten.dk

Selskabets hjemmeside

e-mail aksel@coffitz.com

Tlf. 3254 0177

2300 København S

Kongedybke 18, 2. th.

Aksel Willumsen

Anvinsningssalg

Tlf. 4466 1444

Solbærhaven 40, 2665 Smørum

Ole Thureholm

Udvæksling af blade

Tlf. 4826 4215

P. Steen Jacobsen

Kasserer

Bestyrelsen

Redaktion

E-mail wol@post9.tele.dk

Tlf. 4448 4342

Villevj 36, 3500 Værløse

Hans Chr. Woller

Selskabets President

Prins Joachim

Hans Kongelige Højhed

Selskabets Projektør

Fra udlandet kr. 300,-

Kontribuert for 2003 kr. 250,-

i Selskabet, Gråkønne 655 4873

Abonnementet legges ved imdmedlelse

Prins Joachims Fond

Af Danmarks Miljøhistoriske Selskab

udkommer 4 gange årligt og udgives

Chakoten

Siden sidst

Som sidste programpunkt inden sommerferien var vi samlet til et causeri 4.juni, hvor Hans Pihl fra De Blå Bætter med lysbilleder fortalte om de danske soldaters deltagelse i Congooperatioerne i 1960.

Siden sidst

Onsdag den 13. august holdt vi efter sommerferien og sædvanen tro vores sludremøde. Mødet bar naturligt præg af inspiration fra rejser og dertil noget figurbemaling foretaget i sommerperioden.

Ole Thureholm havde været til krigsspil i London og viste billeder derfra samt nyheder fra Front Ranks figur sortiment foruden diverse bøger. Det var

Da der var tale om rene forsyningseenheder, var det ikke de blodige oplevelser, der blev fortalt om, men om de store besværigheder med forsyninger og få dem frem til de enheder, som skulle bruge dem - et typisk FN-problem, logistikken.

Når man selv har deltaget i FN-operationer (Gaza 1957-58, Libanon 1958-59), så er det altid interessant at høre om andre FN-operationer, og hvordan man dør løste opgaverne. Indkvarteringsforholdene i Congo lod til at have været tilfredsstillende; man boede i villaer. I Gaza boede man i telte, hvor temperaturen kunne komme op på 56 C, når det var rigtig varmt. Samarbejdet med andre internationale kontingenter var i Congo godt, som også i andre FN-operationer.

Når man betænker, at det i stor udstrækning var frivillige værnehærtige, som blev sendt af sted, og som ikke havde gennemgået den fulde værnehærtigtid, for de var hjemme i Danmark igen, kan man godt sætte et spørgsmålstejn ved, hvad der ville være sket, hvis de var blevet involveret i

kamphandlinger. Men det var for de militære myndigheder måske mere et spørgsmål om at få en enhed afsted, end at de var traenet i en rimelig grad. MCF

Den Amerikanske Borgerkrig - i plastik

af Leif Christensen

Min interesse for modelfigurer startede som for så mange andre med nogle Airfix 1:72 soldater, jeg fik som dreng.

I starten var det WWII, der fangede. Napoleonstiden blev hurtigt den store interesse, hvilket naturligvis skyldtes de farvestrålende uniformer og de store opbud af tropper i slagene, som blev genskabt hjemme på gulvet i drengeværelset.

Fascinationen blev ikke mindre, da jeg som stor knægt så „Waterloo“ i biografen, og siden hen blev der læst, alt

hvad jeg kunne opdrive af bøger og hæfter. På det tidspunkt (vi snakker tidlig stenalder) kunne man kun opdrive nogle få forskellige sæt, så allerede der startede jeg med at ændre figurerne.

F.eks. franske kyrasserer blev til polske lansenerer, engelske grenaderer (fra den amerikanske revolution) blev til den franske garde, George Washington blev til Napoleon osv.

Der blev skåret, limet og smeltet, og jeg har da heldigvis nogle af dem stadig -

hæmmerker sammen med sin store viden om emnet.

Hans Chr. Wolter havde fundet inspiration i den varme sommer til at medtage kort og bøger om Egyptenfelttoget i 1799 samt store og nye franske bøger om revolutionskrigene. Om det også skyldtes varmen, skal være usagt, men han havde også en ny produktion af indiske trækokser med.

og tænk engang - noget af malingen holder endnu.

Interessen for figurer var forsvundet i nogle år, der var andre ting, der skulle prøves af, men den historiske side blev fastholdt gennem bøger, film samt besøg på museer og historiske steder herhjemme og på rejser.

Så en dag begyndte jeg atter at vise min lille samling af figurer interesse og via besøg på loppemarkeder, køb fra private og firmaer udvidede mine få Timpo

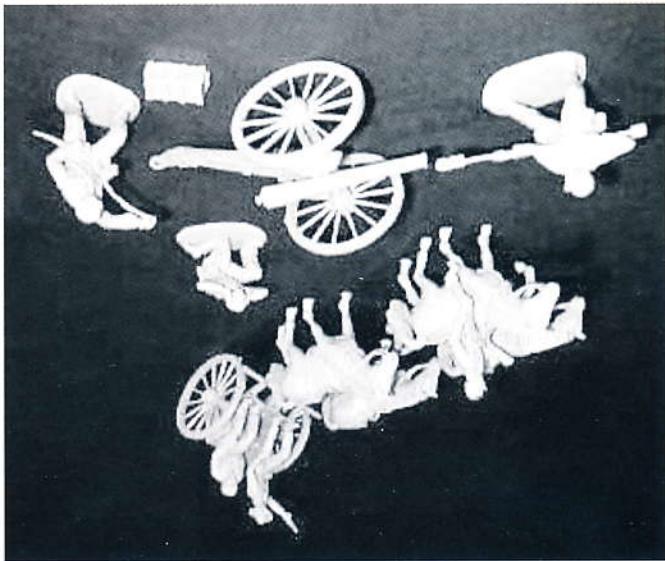
Der findes en del filmær, der fremstiller plastikfigurer, de fleste producerer i det eget virksomhed. Det er enten børger resim eller hard plast. Det største udvalg findes i 1:72 men ved gernsamtning af diverse medier og kilder, er der lykkedes mig at finde frem til, hvad markederet, hvad angår Amerikansk Borgekrig.

AUUSA filmær kan ses nævne IMEX, som med deres flotte filmish og nutidig

Producer of figure

Hærfelds sender også et nyt hedsbreve ud hver anden måned. Det skal ligne sigges, at jeg aldrig har haft en dørlige oplevelse med hensyn til at modtage pakker, betalinger eller lignende med nogen af de nævnte firmer.

Camerata kører E. Lee i hest og generat
Lønsgæster i midten af de stærende, begge
BMC fra USA. Detidover general
Piloten og en utildegtig er, begge disse
figurer fra Mex., USA.

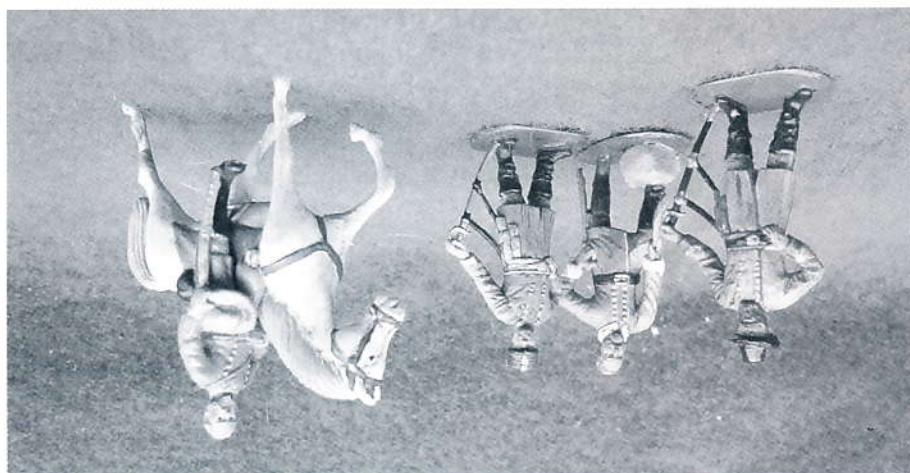
Alt hvad der skal
bruges før alt
genstående nord-
sydskejstiftet
findes i 54 mm
plastikkfigurer.
Her der formude

Mic'higan Toy Sol'dier
dier og Toy Sol'diers
of San Di'ego, some
beegge er udmerkede
og velassorterede
firmæter. Et priske-
sempeler 10 fligurer
! 10 forskellige

Ved de amerikanske firmaer er, at vi jo
som danske skal lægge told og lidt ek-
stra fragt oveni, men de har det store
udvalg, og selvfoligg hvis man som jeg,
Den Amerikanske Borgerkrig som
imørsse, er der helt rigtige sted at finde
også skål nævnes firmaerne

Her har intet minderet og diverse udendørsblade f.eks. Plastiske Walltior og Toy Soldier, begge UK, været mig en stor hyldest, da det hurtigt er gået op for mig, at Dammark er så lille et marked, at det er meget begrenset, hvad der kan solves op i de par forretningerne, der forhandler s.d.

mere i det end som så.

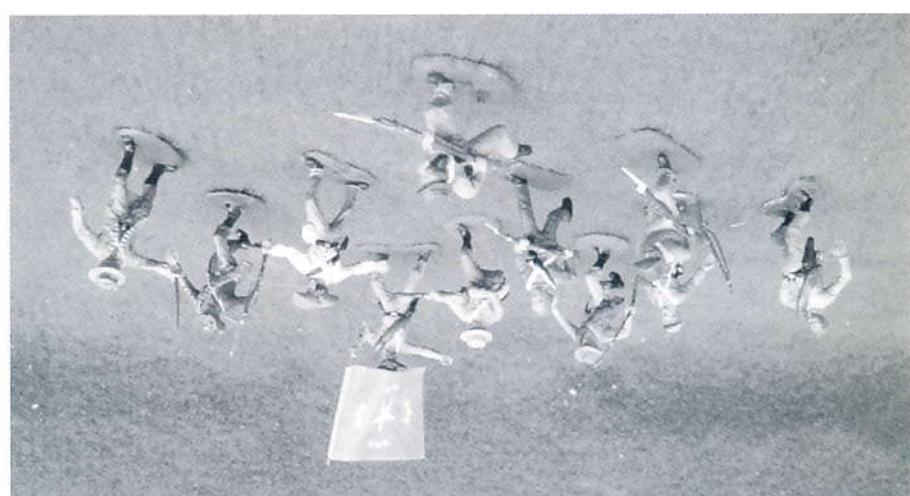
Der er dog heldigvis os gæs fra flere rigtige
anære, der har deltaget i:
og en udmarkert nyhed som ordning på nettet, og
nef F&S Scale Models, Hammants og Har-
fields Military Figures, der to sidste har
gjort en engelsk firmeret, hvoraf skal næv-
nes F&S Scale Models, Hammants og Har-
fields Military Figures, der to sidste har
gjort en engelsk firmeret, hvoraf skal næv-

Suummeger iha Accuracie Fügitrees Roseter /30
dollar, der kommer sá líti ekstra pál „
„shippimg and handling“, sá det kan godt
betale sig at købe lidt større mid. Det kan
bedst betale sig at finde frem til pro-
duktionssfirmaerne direkte, men det er ikke

Et udmarkets sted at stanse er med det amerikanske firma Toy Soldier Company, N.Y., som har et meget stort udsalg af plastikkirurer fra helle verden (og de har også en metalfigurer), der firma har jeg brugt en del, og de er til at tale med. Lempen

og Britanniens (34 mm) sig til en betragtelig samling af flighurer fra 60erne og 70erne, beslænede af ridderne, indianere/wild west plus en del fra Den Amerikanske Borgere-krig.

Min

En lille gruppe rebeller med en major og fanebærer fra Accurate Figs. Den sårede rebel er fra Marx-serien Civil War Centennials og den ladende "Johny Reb" er fra Armies in Plastic.

teknik har nogle vældig flotte figurer og artilleri.

BARZSO laver rigtig flotte ting i hård plast. De laver serier med Alamo, ACW og Rogers Rangers (kan nogen huske filmen, hvor de sejlede med en flodbåd), der er f.eks. et par sjove figurer, der sidder og steger en kylling på en pind. Man kan købe små poser figurer, men deres flagskibe er det, de kalder "Playsets", hvor man feks i Civil War Camp Set får en masse tilbehør såsom telte, lejrudstyr og en „telthytte“, et telt med bjælkesider, vældig flot med 28 figurer, men prisen er også knap 1000,- kr.

BMC er et ældre firma, der kører med en masse gamle figurer til en meget billig penge. Trods den noget grove og uslebne fremtoning er der nogle fine figurer imellem, bla. deres Civil War Characters med Lee, Longstreet, Hancock og Meade. Her kan man typisk få et sæt med 10 figurer til tre pund i England. BMC har også en del tilbehør, bla. Lee og Meades hovedkvarterer ved Gettysburg.

MARX RECASTS er et firma, der godt kan minde lidt om BMC. Det genudsender deres gamle figurer støbt i de gamle forme og ligeledes der finder vi Alamo, Frontier, American Revolution,

ACW og den Spansk/Amerikanske Krig, hvor man kan finde nogle fine figurer med tilbehør. Deres Civil War Centennials omfatter bla. et bærehold, som man ikke finder andre steder. Desuden er der to forskellige morterer.

Det nævnte sæt med 25 fig. kostet 17 dollars.

ARMIES IN PLASTIC er et ret nyt firma med et stort udvalg fra mange forskellige epoker. Deres første sæt er noget stive og udetaljerede, men de er blevet bedre, specielt deres sæt med artilleri fra Napoleontiden.

BUTTERNUT AND BLUE har en lille serie med lidt tilbehør.

CLASSIC SOLDIERS med deres Alamo- serie Texas Volunteers og Frontiersmen kan med lidt snilde blive glimrende sydstatsveteraner.

HÄT er ikke så fine i detaljerne, men har to set Zouaves som fylder nogle huller ud i samlingen.

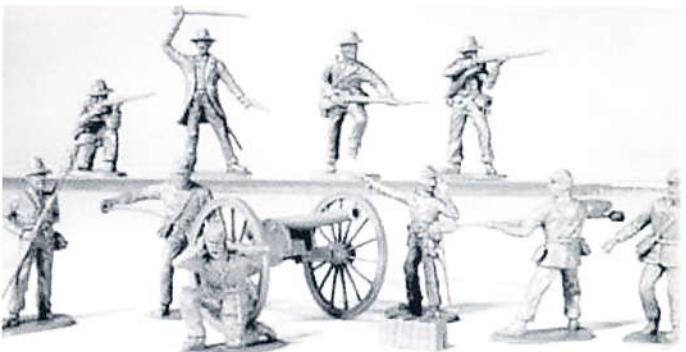
ACCURATE FIGURES CO. er engelsk, men skulle være blevet overtaget af IMEX. Deres figurer er formet af den samme, og det kan tydeligt ses på de meget detaljerede figurer.

Af engelske firmaer kan nævnes A CALL TO ARMS, der har deres Negro Infantry, Iron Brigade med de karakteristiske høje

stive hatte og et sæt Confederate Infantry, som dog ikke lever helt op til standarden. Som et lille sidespring skal jeg nævne, at de har en flot serie fra Den Engelske Borgerkrig hvorfra jeg har konverteret flere til ACW.

Et spændende firma er REPLICANTS, som til stadighed udvider deres udvalg, men lader så samtidig også nogle ældre sæt glide ud. Det er små serier, typisk på 3-5 stk. rigtig fine figurer, f.eks. „dismounted Union Cavalry, Zouaves og 4 figurer i lejr - den ene siddende spillende violin!

TIMBO RECASTS genudsender nogle figurer afstøbt fra gamle støbeforme helt fra 50erne. Mine favoritter er selvfolgtlig 2 sæt ACW: et med Campaign Hats (bredskygget) og et med Kepi Hats. Derudover er der et par fine figurer af Napoleon, Wellington og Blücher, som kan bruges.

Eksempler på figurer fra IMEX.

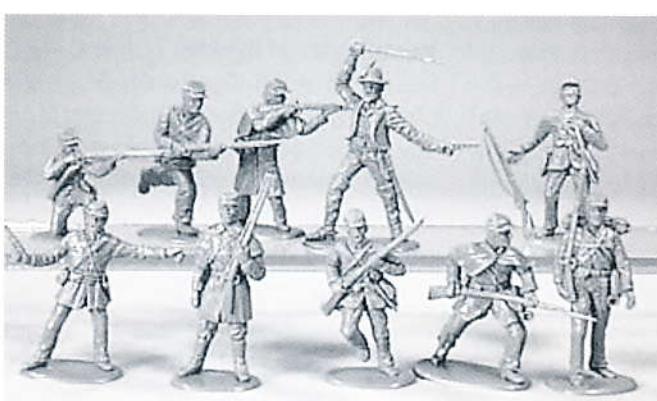
ITALIERI er et firma, der virkelig udvider sin 1:32 serie i denne tid, men indtil videre er der desværre kun et sæt Confederate Cavalry og et sæt Union Infantry, de er til gengæld meget flotte og af høj standard.

Det skal nævnes, at de fleste firmaer har mange andre figurer og mere tilbehør, end jeg har nævnt, men jeg synes, det nævnte er det vigtigste.

Essensen for mig er, at kunne skabe noget historisk korrekt mht. bemaling, at finde de rigtige flag og uniformer til enhederne og samtidig at kunne bruge min fantasi til konvertering af figurer og tilbehør, samt opbygge landskaber og bygninger så vidt det lader sig gøre. Og selvfolgtlig at prøve at genskabe de historiske slag.

Det er kun fantasien, der sætter grænserne!

Man kan kontakte forfatteren pr e-mail mikkel.k.c@adr.dk eller igennem Chakoten for yderligere information om adresser eller andet, såfremt man ikke selv har adgang til internet, hvor oplysningerne ellers hurtigt findes.

Eksempler på figurer fra Accurate Figures.

Lorid High Admirals Regiment 1664.
Uniform gud kyste med rode opslags, hækklæder og stropper.
Hil. af Chas. Süddaten.

havde fået hvervede, Miser bl.a., hovedan udvik-
ligheden er sket fra skapskyster på Flædens
skibe til elteenheder, som har kæmpet i
divisjonsrægi, medens en anden del af det
blev udadmed i artillet, som fikne både
til lands, og bemandede de store kanoner
på Flædens skibe bl.a. under WWI.

Der virkede et museum, som er vedt
at besøge. Det har selvoflægeli g en stor
giffishop med bagter, og alle mulige
souvenirs med kopsets væben på.
Kontaktil museet Tlf.: 0044 1705
819385, Fax.: 0044 1705 838420.

højt privilegium, idet deres enheder må marchere gennem London med „Flyvende faner“, rømmeres røren, og med passat basjonett“, hvilket stammer tilbage fra 1700 tallet, da enheden rekutterede meget af sit mandskab i London, hvor korpset

Militærhistoriske rejsetips til England (1. del)

Englandet ved nok det land i Europa, som er mest interessant at rejse til, når der gælder middelalderhistorie. I korte blott tidlige tider gør storværdige historie er fortalt, og fulgt op til i dag, med specialdistrikter om specielle emner. I realiteten har hvert „styre“ et godt militærmuseum, som er vared til besøg, og også over de næste par uårne vil jeg berette om mine opdugninger fra sommeren 2003. På alle museer har de også en ret sikkert formidabel souvenirkollektion, og dette understreder boger over med moderne, rigt illustrerede bøger over muset, og det er usædvanligt, at der ikke findes DVD'er, som kan købes for meget i mellemprisen beløb. Husk, er du over 60 år, så få dig et Senior Railcard. Det kostet £18,00, men giver 33% rabat og er hurtigt tjenet ind igen. på næsten alle togafgangene, og det er ret høje i England.

næsten umenneskelige forhold helt op til ca. år 1900.

Museet indeholder modeller af alle typer skibe, og hvilke værktøjer man brugte for at lave de mest almindelige ting. Interessant er det at se håndværktøjer, som i form ikke har ændret sig de seneste 2-300 år.

Museet har naturligvis også en meget imponerende souvenierbutik med al mulig litteratur om flåden og dens historie, om den berømteste admiral Horatio Nelson, foruden en masse forskelligt til interesserede turister.

Admiral Nelsons berømte skib HMS Victory

I forbindelse med Royal Naval Museum, i den gamle flådehavn, ligger *Victory* i en tordok.

Det er virkelig et besøg værd, man fornemmer historiens vingesus. Skibet blev bygget i 1765, og er i dag et museumsskib. At gå om bord og deltage i en guided tour gennem mange af dækken, er en stor oplevelse. Bl.a. at se de utroligt tykke stykker tømmer, som et skib blev lavet af den gang. Man er på kanondækken, hvor der er så trængt og lavt til loftet. Er man ca. 180cm og derover, så må man gå foroverbøjet hele tiden. Guiden klaskede sin hånd på en kanon, og man kunne høre at det var en jernkanon, hvorefter han sagde "Dette er en af de 10 originale kanoner, resten som I ser her ombord på *Victory*, er lavet i plastik for at minimere vægten. Hver af jernkanonerne vejer ca. 16t, og med de ca. 100 kanoner, så ville skråstaverne i tordokken gå ret gennem bunden af skibet".

Vi var inde i skibschefen Captain Hardys kahyt, og den store kahyt, hvor Nelson opholdt sig, når han planlagde sine slag eller havde skibscheferne til konference eller middag ved det meget store mahognibord, hvor der kunne sidde 22 personer.

Nelsons koje blev også forevist, så man kunne se, at han havde været en

Som 14 årig kadet deltog Nelson i et tog til de arktiske egne. Også han syntes, at kosten var noget ensformig, og en dag hvor skibet lå indefrosset, hoppede han alene ned på isen og gik på bjørnejagt. Efter sigende modte han også den eftertragtede bjørnesteg!

forholdsvis lille mand. Guiden fortæller videre: "Når de døde efter et søslag, mange døde af de træsplinter som for rundt i luften, når en fjendtlig kanonkugle ramte dækket og eksploderede, og det var så at sige alle, så blev de syet inde i rester fra sejlene, inden de blev sænket i havet. For at sikre sig, at de var døde, så blev det sidste sting fra sejlmagerens krumme nål altid sendt gennem næsen på den døde, for at sikre sig, at han nu var død".

"Forsyningerne på skibene bestod for det meste af nedsaltet kød og fisk, men da skibene ofte var til havs i måske op til to år, så var det næsten uspiseligt, hvad kokkene kunne fremstille, og som mandskabet måtte indtage ved borde, som blev sat op mellem kanonerne og under hængekojerne. På alle orlogsskibene var der dengang et større antal drenge med, de var mellem 10-14 år, som gik mandskabet til hånde med at hente mad, krudtposerne til kanonerne i bunden af skibet osv. De fik en årshyre på 5 shilling, så de fandt hurtigt ud af at lave en god forretning som ekstra indtægt, de skaffede fersk kød. De jagtede, fangede og dræbte mange af

de rotter, som skibene var besægt med. De flædede rotter blev så kogt sammen med maden, hvorved mandskabet fik en del af det nødvendige protein. Det skulle man tilbyde skibsmandskab i dag".

"Da Nelson var blevet dræbt af et fjendtligt skud, i slaget ved Trafalger, var man jo klar over, at han måtte bringes tilbage til England for en statsbegravelse. Men hvordan kunne man holde hans lig i en rimelig tilstand på en måske 2 måneders rejse tilbage til England? Man tomte en af de store vandtonder, fyldte den med brandy, og sænkede hans lig ned deri. Således kom han hjem i et bad af brandy, og må have lugtet godt, da han blev trukket op af tonden."

Efter sigende skulle Nelson, have hvisket til sin skibschef Captain Hardy, som havde tjent Nelson i næsten alle de berømte søslag, og var hans meget fortrolige ven, da han var klar over, at nu ville han dø: "Kiss me Hardy", hvorefter han skulle være udåndet.

Kontakt: Tlf: 0044 239286 1533.
E-mail: mail@historicedockyard.co.uk

Minaturemilitær i Kastellet søndag den 26. oktober 2003

Også i år bidrager Chakoten til Kastellets fødselsdag med udstillingen Miniaturemilitær, som vises i Den Gamle Varmecentral.

Set-up vil være nogenlunde som sidste år. Deltagere fra sidst og gerne også nye må meget gerne melde sig under fanerne hos Aksel Willumsen, tlf. 32 54 01 77, e-mail aksel@corfitz.com samler trådene. Idéer og forslag til forbedringer eller nye tiltag modtages meget gerne og med tak.

Så ring eller skriv til Aksel, bedre i dag end i morgen.

senere en del musketter og udrustning. I stedet udpeger Napoleon personligt medlemmer af den formuende del af adlen til regimentschefer og til dels officerer. Det var så underforstået, at de selv skulle skaffe penge, heste, udrustning og mandskab- og således selv bidrage til deres lands befrielse. Næsten alle regimenternes næstkommanderende (majorer), var erfarte polske officerer „til låns“ fra den polske hær. Det var dem, som i næsten alle tilfælde førte regimentet i praksis. Et meget stort problem var, at mange litauere allerede tjente i de russiske, polske, franske eller andre nationers hære, og dermed ikke nødvendigvis kunne frigøres.

I spidsen for organiseringen for den Litauiske militærbygning stod Divisionsgeneral („Général de division“) Prins Romuald Giedroyc (med titel af Generalinspektør) og han var også overstkommanderende for hæren indtil begyndelsen af februar 1813, hvor han tages tilfange af russerne ved Sierakow.

Litauiske styrker 1812

Øverste kavalerigeneral:

Brigadegeneral Ksavery Niesiolowski

Øverste infanterigeneral:

Brigadegeneral Joseph Wawrzecki

Litauen deltes i fire departementer (33 distrikter) og følgende antal rekrutter skulle stilles :

Wilna:

3.000 infanterister og 1.327 kavalerister.

Grodno:

2.500 infanterister og 996 kavalerister.

Minsk:

3.000 infanterister og 1.307 kavalerister.

Bielostok:

1.500 infanterister og 370 kavalerister.

Alle rekrutter skulle være mellem 18 og 34 år og ved godt helbred. Tjenestetiden blev fastsat til 6 år, og alle rekrutter skulle være klar til brug senest den 25. september 1812. Det blev samtidigt bestemt, at alle udskrevne kavalerister skulle stille fuldt beredne.

Regimentets oprettelse

og organisation

Den nøjagtige dato for 17. litauiske Uhlanregiments oprettelse kendes ikke, men den 13. juli 1812 udnævntes brigadegeneral grev Michael Tadeusz Tyszkiewicz (1774-1852), som før havde været „Commandant en second“ for 2. polske Uhlanregiment, til „oberst“ for regimentet. Det angives, at greven som forventet, selv finansierede oprettelsen af regimentet. Det skulle ifølge planen organiseres efter „fransk model“, og bestå af en stab og 4 eskadroner.

Hver eskadron skulle bestå af 2 kompagnier à 120 mand inklusive officerer. Det må antages, at man dermed har brugt en udvidet udgave af den polske organisationsmodel for let kavaleri fra 1810, som kun adskilte sig fra den franske ved at have en præst i regimentsstabben, samt en smed, og kun 79 menige samt mulighed for at antage to „enfants de troupe“ i hvert kompagni.

Dermed bestod et (udvidet) regiment teoretisk af:

Regimentsstab: 1 oberst („pulkownik“), 1 major („major“), 2 „eskadronschefer“ (fra fransk: chef d'escadron/“szwadron dowodea“), 1 regnskabsfører („platnik“), 2 stabsskaptajner („adjutant_major“⁵), 5 læger („chirurg“eller“Lakari“), 1 dyrlæge („waterynarz“), 1 præst („kapelan“), 1 estandartfører („chorazy“⁶), 2 stabssergenter („adjutant-podoficer“). 1 stabs-trompeter („trabka-major“). 1 trompeter („trabka-kaprel“). Desuden fem forskellige slags håndværkere („mejstar-

rzomlcalknik“) og til slut 1 smedemester (majstar-kowal“).

Regimentet havde normalt 4 eskadroner, og hver eskadron havde 2 kompagnier. Den 1. eskadrons 1. kompagni, var et elitekompagni („Kompanii wyborczej“). De almindelige kompagnier kaldtes“ Kompanii centralnaj“. Det 8. kompagni var ofte et slags internt, „straffekompagni“ i regimentet.

Hvert kompagni bestod af: 1 ritmester („rotmistrz“), 1 lojtnant („purucznik“), 2 sekondlojtnanter („sekunda-purucznik“), 1 overvagtmester („wistrzkawalerji“), 4 vagtmestre („wachmistrz“), 1 kvartermester („kaprel kwatermistrz“), 8 korporaler („kaprel“), 1 smed („kowal“), 2 trompetere („trabka“), 99 menige („uhlans“) og udover dette kunne man evt. antage to „enfants de troupe“.

Total: 923 mand og 16 „enfants de troupe“.

Desuden ville et regiment normalt have et depot til udrustning og uddannelse af rekrutter (ca. 100 mand). Dertil kom også et træn med op til 100 traenkuske, hestepassere, officerstjenere, marketendere og andre nonkombattanter.

Da regimentet meget hurtig kommer i brigade med og senere (i april 1813) sammenlægges med det 19. Uhlanregiment, er der i det følgende også medtaget de kendte detaljer omkring dette regiment.

Følgende fordeling af de ledende officerer var fastlagt for 17. og 19. Uhlanregimenter i organisationsplanen for den samlede polske hær af juni 1812:

17. Regiment (Uhlancer)

Oberst Michael (Tadeusz) Tyszkiewicz

Major Giedroyc (senere major Kozłowski)

Eskadronschef og leder af 1. og 2. eskadron Strowsky

Eskadronschef og leder af 3. og 4. eskadron Adam Soltan (senere Henryk Tyszkiewicz)

19. Regiment (Uhlancer)

Oberst Konstanty Rajecki

Major Kaminski

Eskadronschef og leder af 1. og 2. eskadron Rostworowski Potkanski

(Der er ikke angivet en eskadronschef for 3. og 4. Eskadron)

Det 17. Uhlanregiment skulle iflg. samme plan samles i Kupiszkiområdet og udskrive sine folk fra departementet Wilna, som bl.a. indbefattede distrikter Kovno. Det 19. Uhlanregiment skulle samles i Nowogródek-området og få sine rekrutter fra departementet Minsk.

Officer fra 17. Ulaner efter Tyskiewicz.

Læser nærvæns der ikke om udleve-
rimger af, så dem må regimenter allerede
have modtaget eller masken de
turstede i Hamborg med nye lænser, og de
har naturligvis været af fransk model.
Læsner var fremstillet så let, at man kunne
holde den mellem pege- og tomelhænger,
højt hevet over hovedet, klar til et kraftigt
stik, næsten horisonten rundt, uden at
hæmme kaldtes „Par le Moulinet“
("møllesvinget"), og var kun en af de
mange, man trænede. Det var et væben,
som krevede stor udannelse og erfaring
for at bringes effektivt. I en erfaren
læsnerens hænder var læsner et flygti-
væben. Under march kunne læsner
placeres i en holder fastgjort på slægtslæren,
normalt en på hver side, sådan at man
kunne føre læsner i den, både med venstre

Til engavel var så 2. gældede ene und-
brug. Denne karabin blev kun brugt til
hæmmer af limesen. Det var også herfra,
man udloge Hanekører til kamp i spredt
orden, hvor nogen karabinerne var til god
nytte. Manglen på salter og skydevæben
var altså et stort problem i den polske hær
og blev tilsyneladende i begyndelsen kun
modstyrkigt afhjulpet ved 17. (øg 19.)
Uthærmetligemt. Den 16. Januar modtaget
Nakel følgeende væben: 210 pistolpumper, 50
karabiner og ligeså mange „Sabres de
Grosse Cavalerie“, de kunne få i maga-
sinet! Først i Hamborg ser det ud til, at
man bliver fuldt udtrukket med franske
sime!

Kampftrum og bøvæbning

Den normale taktske opstilling i et polsk ultraregiment var følgende:
Måndste taktske formation var eska-
droneen, som kunne opstilles i linje (2
geledder med 6 meters mellermrum). I
kolonne med kommandørne efter hin-

Higt effektive og dygtige til at bruge lan-

Traditionelle „let kavalier“, havede samtidig det problem, at det ofte kom til kort over for lanseri, da den havde længere rekkevidde, hvis den blev godt fort, men dette krevede mange mægtige vogler. Lansen i kunne samtidig være et særdeles effektiv væben over for infanteri. Derfor midtore man også effektiviteten i lansen ved det franske typer. Da det ikke var et „tra-ditionelt“ væben i Frankrig og havde mange modstandere, krevede det forholdsvis stor udannelse af de franske man sa sig derfor nedsægt til at trække på „allerede“, entleder. Ister de polske tropper først var et effektiv væben, og man sa altså „allerede“, entleder. Ister de polske tropper først var et effektiv væben, og man sa altså „allerede“, entleder. Ister de polske

„slagkavaleri“). Som modvægt overfor de talrige russiske kosakker og andet let (evt. lance- buebane) kavaleri, som ofte „omsvær- mede“, framkommende og dres allerede, havde lansenerger og ulianer efterhånden fået større øge underne betydning (fra ca. 1809). Her var det „unge“ kavaléri med storle ved slave og ung ryttre på store deres klassiske amgab med trukne sabler.

smelte ud hen værdi, da modstænderen bare dukke op ved som døg for solen, for så at oplosning ejede modstænderen „mor“ nok til at kunne angribes fordelagtigteller idmangrevret.

og højre hånd. På midten var en oftest hvid håndstrop, som dels rullet om lansen virkede som håndgreb og dels kunne bruges som bærerem over skulderen, når lansen var i sin sko.

Kosakker havde generelt en pæn respekt for polakkerne, hvilket bedst illustreres af følgende lille anekdote:

Gardekavaleriet havde under felttoget i 1812 konstateret, at de såkaldte Røde (Hollandske) Gardelansenerer („2. Régiment de Chevau-légers lanciers“) på forpost altid mistede folk, mens de Polske Gardelansenerer („1. Régiment de Chevau-légers lanciers polonais“), næsten aldrig havde tab. Deres brigadechef, Brigadegeneral („Général de brigade“ Colbert-Chabannais, beordrede derfor, at en eskadron fra hvert regiment før udmarchen, byttede kapper. De Polske Gardelansenerer havde hvide kapper, mens de Hollandske havde blå. I deres nye „forklædning“ red så de polske lansenerer på post. Lige så snart kosakkerne så dem, genkendte de dem på deres ridestil - den kunne kappen ikke skjule! „Lachy! Lachy!“ (det kaldte de polakkerne), råbte de i kor, og i løbet af et øjeblik var de alle forsvundet som dug for solen! (A. Ricciardiello, *The Cavalry of the Grand Duchy of Warsaw, First Empire Magasin nr. 37*)

Regimentet formeres og uddannes

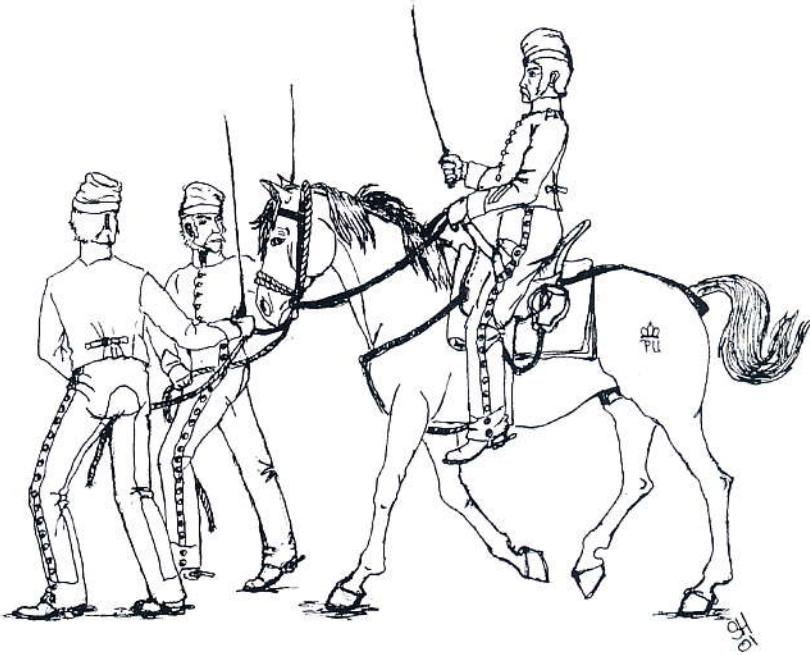
Vi ved kun lidt om, hvordan regimentet samledes og formeredes i de sidste måneder af 1812 (juli til december), men fra uddannelsen af andre (polske) regimenter har vi et ret godt billede af, hvordan det efter reglementet skulle være foregået.

Først ville regimentsstaben og kadrerne til regimentet samles for at planlægge og sørge for at finde egnede trænings-, opholds- og staldfaciliteter til regimentet, hvis ikke det fandtes i forvejen (i og omkring Birze).

Underofficerer ville blive afsendt for at afhente de udskrevne heste (som stilledes sammen med rekrutten) på opsamlingsstederne, hvor hestene samtidig, for at forhindre videresalg, blev brændemærket med regimentets mærke. Heste ville normalt være mellem 4 - 8 år gamle og mellem ca. 1.50 til 1.60 m stangmål (målt op til hvor manken starter). Brune nuancer blev foretrukket.

Officerer stillede med egne og større heste. Samtidig udskilte man de ubrugelige og syge heste.

Desværre måtte man ofte tage, hvad man kunne få, så der var ofte undtagelses-

Regimentets heste tilrides. Et vanskeligt job som derfor udførtes af regimentets underofficerer.

Rekrutterne var imens samlet af andre underofficerer i udskrivningsområdet og afsendt til indkvarteringsområderne, som lå spredt omkring Birze. Derefter startede den egentlige uddannelse. Det første de skulle lære, var at klæde sig korrekt og holde deres uniform i orden. De lærte derefter at stå rigtigt ved at stå med ryggen op ad en mur eller planke. Instruktøren skulle sørge for, at alle bevægede sig med ranke rygge, lige, let spredte ben, brystet ud og maven ind. Til gengæld skulle hoved og skuldre være afslappede, for at man senere i sadlen kunne dreje kroppen naturligt. Derefter startede man uddannelsen til fods med opmarch i linier og formationer, på samme måde som de senere skulle foregå til hest. Man lærte at adlyde kommandoer både mundtligt og via trompetsignaler. Samtidig lærte man våbeneskerts. Lanse- og sabelgreb blev ihærdigt indøvet, både individuelt og i formationer. Skydevåben blev også på samme måde prøveskudt. Man lærte også, hvordan man skulle behandle hestene, fodre, vande, rengøre og opsalde dem korrekt. Dette punkt gjorde man meget ud af i den polske hær - i modsætning til i den franske! Hvordan man sad korrekt op og af samt sad korrekt i sadlen, indøvedes grundigt. Når rekrutterne havde lært alt det indledende til fods, startede man på uddannelsen til hest.

Hestene var imens blevet tilredet af underofficererne. Heste som gjorde „knuder“, nægtede man sovn i 2-3 dage, hvilket normalt var nok, til de blev føjelige. Hestene blev derefter trænet i de væsentlige formationer, først uden rytter i skridtgang. Dette vænnede også hestene

til hinanden. Derefter lærte man dem de samme manøvrer med saddeltoj og en sandsæk på ryggen, hvor vægten øgedes. Så overtog de dygtigste underofficerer hestene og tilred dem for alvor og lærte dem at lystre de nødvendige kommandoer. Derefter lærte man hestene ikke at være bange for lyde som høje råb, trompetsignaler, trommer og skud. De lærte samtidig ikke at være bange for pludselige bevægelser, våbenglimt og lansefaner. Kunne hesten ikke „stå for skud“, blev den kasseret. Så var hesten ellers klar til brug.

Derefter kunne rekrutterne starte på træningen til hest. På- og afsidning fra begge sider og bagfra, både med og uden stigbojler, indøvedes grundigt. Rideundervisningen startede med indøvelse af manøvre i skridt, trav og galop, og man lærte at tojle hesten, fik den til at stoppe, vende, og springe over forhindringer på kommando, i det hele taget at lystre. Det næste skridt var gradvis at lære at ride i formationer og holde de korrekte indbyrdes afstande. Man trænede også i f.eks. at samle ting op fra jorden i galop og at springe over forhindringer i formation. Det foregik ved, at den ledende officer råbte „Groft!“, når han sprang, og de menige råbte „Hop!“ i kor på det rigtige tidspunkt, når de nåede forhindringen. På samme tid lærte man at bruge og føre sine våben korrekt til hest. Man lærte i forskellige gangarter at angribe mål med lanse og sabel, både foran, til højre og venstre af hesten. Det indøvedes, at man gik primært efter bryst og hoved. Ofte indøvet man mand mod mand, enten med træsabler eller halm overtrukne(!) sabler

Pa "hosdypot"

og havde 674 heste.
nu oppe på 618 mand inklusive officerer
Schweden, og dets udrustede feltstyrke var
19. januar var regimentschefen nader til
forsvare overgangene over Floden Øder.
hertugen af Turen, og har til opgave at
under kommando af marskal Macdonald,
Divisjonen er en del af 1. Armékorps
9. polske infanteriregiment (i frank sold).
Infanteridivisionen, som også indeholder
kavaleribrigade i den røriganserede 40.
De indgår derfor som en middelridig
regimentskampe fra nu af sammen.

ankommet til byen Marientorp, og de to
regimentet, sammen med 19. Uhlaner,
1. bryggedelen af januar 1813 var
i den skabte „Little King“.

Den 30. decembertidens kamper ved
Königsberg. Kampene fortsatte under tit-
større kampe ved Tilsit og Labiau.

Fra den 22. december, hvor major Koz-
lowski saredes, var begge regimenter i

løbende forpostskampe mod kosakkere og
trokops. Den 28. Ogs 29. decembertidens
regiment

lobende forpostskampe mod kosakkere og
trokops. Den 28. Ogs 29. decembertidens
regiment

lobende forpostskampe mod kosakkere og
trokops. Den 28. Ogs 29. decembertidens
regiment

lobende forpostskampe mod kosakkere og
trokops. Den 28. Ogs 29. decembertidens
regiment

lobende forpostskampe mod kosakkere og
trokops. Den 28. Ogs 29. decembertidens
regiment

Kun 186 mand var på dette tidspræk
regiment næde frem den 19. december.
fuldt beredne og udrustede, medens
resten (ca. 1.000 mand og 886 heste) blev
beredt til skynd-somst at få bragt det
formidne i orden.

samlet ved Tilsit¹⁰, hvor 17. Uhlan-
De litauiske tropper blev nu beordret
slutningen af november.
efter overgangen af froden Brzezina i
regimentet deltog i tilbagetogsskampe
med lynts hast Litauen. Det 19. Uhlan-
mod øst og Storarmeen tilbagetog næde
Eftere mindre om kæstretøjen længetid
indstads i Jamur 1813.

over hele Litauen, og have den klar til
enheder i spredt under opbygning ud
miserne og formerede den litauiske her, hvis
de Division¹¹, van Hogenendorp¹², til ørge-
over Litauen, divisionsgeneral („General
syrelse, den fulgerende militærgrupper
formanden for kommissionen til Litauen
Den 24. september beordrede krigseren
lungegende regimentschef.

General, greve Thieriot van Hoëgaord
(1762-1822), Litauens øg senere
Hamburgs jordhude guvernor.

François Briecheffa (fra 12. Uhlan-
rende: major Kozłowski, midtlig major
overdroges i prakts til næstkommande-
af Russiske ved Medyña. Kommandoen
Molskva, biliver han såret og taget til fange
af decembre, under tilbagetog fra
Napoleon for sin indsat. I begyndelsen
han personaligt Africationskorps af
personer ved Smolensk modtogs

Efter slaget ved Smolensk modtogs
ment.
holt sig skriffigt i kontakten med sit regi-
t i denne funktion i russlandsstyrkene, men
gådegenneral i den polske her. Han deltog
Uhlanregimentet, da han samtidig var bri-
ende af 1. (polske) ridende jægerne og 12.
over den 19. Lette Kavalibrigade bestaa-
regimentet for at overgå kommandoen
Tyskewitz, ret hurtigt derfor forlod
Herril kom, at regimentschefen, oberst
de Polen.

Oprettelsen af hvervningerne af 17. Uhlan-
regimentet til hvervningerne af 1813.
Og underværker skulle fremskaffes, og
frem for alt engede, krigsvante officerer
som. Mandskab, heste, udrustning - og
alt af franskmandene kun bidrog spar-
regimentet gik langsamt, da man mangede
regimentet for hvornårne af 17. Uhlan-
Oprettelsen af hvervningerne af 17. Uhlan-

Bagtrøp for Napoleons tilbagage-

er grundlaget for sejren ... .
størke nok til mærcerne, hvilket i krigene
tidsprækt uden krigsskiftrings og ikke
var på en af dem, dermede her var på
over Litauen, divisionsgeneral („General
syrelse, den fulgerende militærgrupper
formanden for kommissionen til Litauen
Den 24. september beordrede krigseren
lungegende regimentschef.

Talski fra 1. Cheval-léger polonais de
umdet kørn til hestene! Greve (Comte)
stuationen fortiges, og man kan få
fejltoget, efterhånden som forsyningss-
og endda hestet! Dette forvaretes kun under
deres række, stor manget på udrustning
1812 plæget af for mange unge rekrutter i
sa var hele den polske her i fejltoget i
I modsetning til havd man skulde tro,
nr.37).

Duchy of Warsaw, First Empire Magasins
Ricciardelli, The Cavalry of the Grand
dighedeme travng dem ud i krigsen. (A.
reglementede udannelse for ørsten-
Uhlan nædede at få den nødvendige og
spørgsmål, i hvor højs grad 17. (og 19.)
drage i kamp for alvor. Dette er dog et abent
mentsskøfen. Derefter var man klar til at
parade, hvor alle blev taget i ed af regi-
ment. Man afsluttede normalt med en
regimentet og senere i eskadroner, halvi-
kompanier og senere i delinjer og
dette forregtik normalt i delinjer og
aflyre pistoler og karabiner opsidet. Alt
og lancer uden spids (sikke et slagsmål

193 officerer, underofficerer og menige var undervejs afgivet til Tilsit, Labiau og Königsberg, sandsynligvis igen for at forstærke andre regimenter og ser også ud til at udgå permanent af regiments styrketal. I Schwerin indgår regimentet, sammen med resten af den tidligere 40. Division, under divisionsgeneral Girard, i 2. Division¹² i det af vicekongen af Italien, Prins Eugène („Commandant en chef de la Grande Armée“¹³), nyoprettede Observationskorps, som tog opstilling mellem Birnbaum og Posen langs Warthe-floden.

I kamp mod kosakker

For at redde resterne og dække genopbygningen af „La Grande Armée“, efter det katastrofale tilbagetog fra Rusland, indsætter Napoleon de få kavalerireserver, han endnu råder over. Og heri indgår 17. og 19. Uhlanregimenter, som nogle af de meget få stadig komplette regimenter. De øvrige litauiske uhlanregimenter (18., 20., 21 og 22. Uhlaner) kunne på samme tidspunkt samlet, kun stille ca. 7-800 mand, som havde forenet sig med resterne af den polske hær og trukket sig tilbage til Warszawa for at reorganisere. Herfra må de dog snart skyndsomt trække sig længere mod vest for at undgå at blive omgået af den fremrykkende russiske hær.

Den 4. februar deltager begge regimenterne i kampene om Brandenburg, og den 10. februar deltager 19. Uhlanregiment, sammen med resterne af Vistulalegionen, i en fægtning ved Rogozno.

Natten mellem den 11. og 12. februar indtræffer katastrofen. Begge Uhlanregi-

menter (og muligvis et detachement fra 20. Uhlan) bliver overraskende angrebet i deres natkvarter i byen Zirke (Sierakowo) ved Warthefloden af et russisk strejfkorps under general Gerniczew. Det består af detachementer af let liniekavaleri og kosakker under oberst Efremow og major Puschkin. Korpset er en del af den russiske kosakgeneral Platovs korps og opgives samlet til op mod 10.000 mand. Det lykkes for litauerne, trods overraskelsen, at redde hovedparten af styrken ved et energisk ført forsvar, men de må vige for overmagten og lider alvorlige tab af døde, sårede og fanger.

Eskadronschef grev Henryk Tyszkiewicz såredes af to lanestik, og eskadronschef Strowski såredes også under kampen. I alt mister 17.Uhlanregiment 147 mand og 232 heste og 19. Regiment har tilsvarende tab (ca. 120-140 mand.). Divisionsgeneral Giedroyc som også holder sig i byen, tages samtidig til fange af russerne.

Resterne af de to regimenter trækker sig tilbage mod Posen for at reorganisere. Den 16. januar opgiver det 17. Uhlanregiment sin samlede styrke til 439 mand og 392 heste. Det 19. Uhlanregiments samlede styrke er nu 464 mand og 460 heste.

Russiske tab kendes ikke sikkert, men en enkelt kilde opgiver dem til samlet omkring 1.000 mand under deres kampe med den fransk/polske bagtrop i nævnte periode, og en væsentlig del må være fra kampen ved Zirke. („1813 -La campagne d'Allemagne“, J.Tranie & J.C Carmignani).

De to uhlanregimenter trækker sig derefter tilbage, sammen med resten af Division Girard over Obornik til Meseritz, hvor de den 17. februar får ordre til næste dag at afgå til Berlin. Den effektive styrke for 17. Uhlan er nu 21 officerer¹⁴ og 394 underofficerer og menige med 76 officersheste og 394 andre heste, medens yderligere 5 officerer og 124 mænd er blevet detacheret til Dantzig og Warszawa med 130 heste.

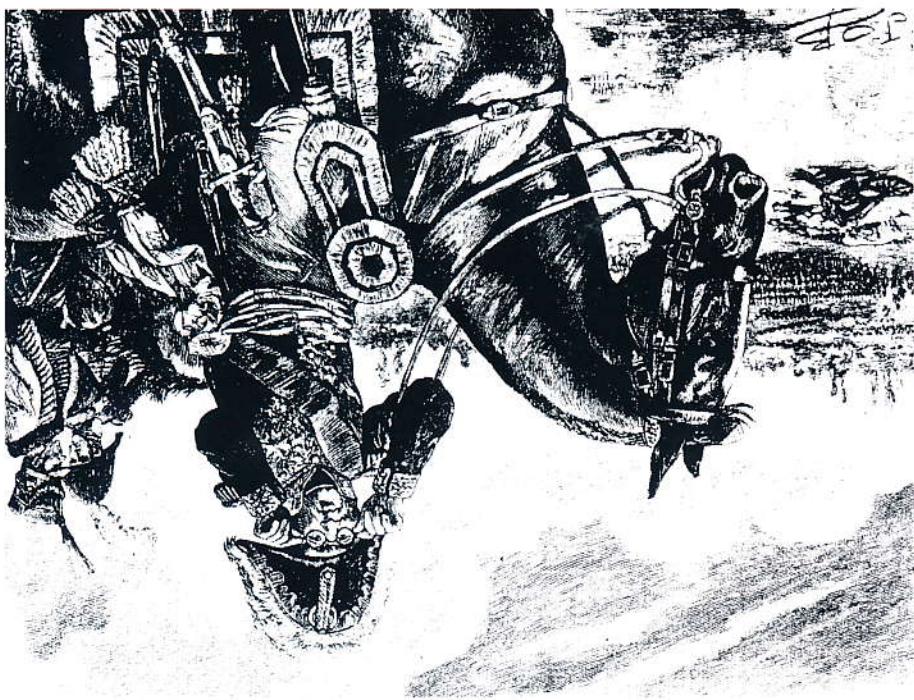
Her skilles deres veje med 2. Division Girard, som kort tid efter (i begyndelsen af marts) opløses.

Marskal Davout overtager regimentet

Omkring Thorn møder uhlanerne den franske marskal L.N. Davout Hertug af Auerstedt, Prins af Eckmühl, som standser deres march til Berlin. Davout er en af den franske armés bedste troppesøvere og organisatører, sandsynligvis Napoleons bedste marskal.

De indlemmes fra nu af i de styrker, han har til sin rådighed, og deltager i kampene for at dække den franske hærs tilbagetog fra Oderlinien til den nye Elbforsvarslinie. Konstant er regimenterne i kamp mod de omkringsværmende kosakker og andre lette tropper, og de mister i stot strom mandskab og heste på grund af sygdom og de nedslidene småkampe. Endelig den 22.-23. februar når regimenterne Berlin, hvor de formeres midlertidigt i en kavaleribrigade under den franske brigadegeneral Dejean, som i forvejen skulle bestå af 1. (polske) ride-

Milner's *Landkarte der Provinz N. Dabow*, Hertig of Austerlitz, Printed by Eckhardt (1770-1782). Napoleon's headquarters hereforer: some sort of a good regiments used at L. This was the Chlumegregiment.

Strykelleiste ved La Grande Armée
 Med 1. Armekorps
 (Den medre Elbbrede):
 30. leete Kavalærbrigade (Bemanna)
 17. poslede (Thuisiske) Uhlaner:
 Stab. 1. og 2. eskadron: 18 officerer, 250 underofficerer og menige. (Dette er den effektive styrke, resten er „detachere“.)
 28. Regiment Chasseurs à Cheval:
 Stab og 1. eskadron: 4 officerer, 96 underofficerer og menige. (De resterende 35 eskadroner, er under formering)

1. maas udgør 17. Uhlanners depot-eskadronen, som er fordelt i Hannover og Bremen; 12 officerer med 40 underofficerer/menige, 158 heste, og derudover 12 officerer med 40 underofficerer og menige. (De resterende 35 eskadroner, er under formering)

hosptial.

og menige og derfor må genndurustes, imdagar 17. Utlænrigeminent i stedet i brigade sammen med 28. Regimenter Chassseurs à Cheval, som bestod af mænd- skab fra den franske del af Norditalien („De Toskanske Dragoner“). De havde efter aktiv tjeneste i Spanien, hoved-sageligt gjort tjeneste direkte under Ar-mestaben som guides (stabsvægt) under general Dumonceau (Divisions- yderligere 2. Infanteridivision (Divisions- korpset i 1812.

Kort efter forrige Davouts syvende med division (Divisionsgeneral Dufour) og hele sytten forrige i det nydannede L. Armekorps med general Dominiue

BELL / 65

Det 17. og 19. Utlamregjiment

de lægnerregimentet og 3. Uhlanregiment, men dette er kun rett organistors risik, da begge regimenter er under formering. Den 26.-27. februar 17. og 19. Uhlanregt- mentet syd ved Magdeburg.

17. Uhlanregimentet har nogen officiel operat i mars 1864, som ikke havde tår i marts på Viedkongen af Taliens, prins Eugène, foranledিং, officiel udnevnt major Brzecffa til regimentschef, dog muligvis kun som "colonel commandant en second"; da Tysklande jo stodige hæste. Fra denne stykke må man, kort efter de mange tab. Det 17. Uhlanregimenterne havnede, hvor det skal gennudstes efter Hammoner, hvor det skal gennudstes efter Dern 14. marts er regimentet nægt til 125 udvalgte uihancr, fra begge regi- pa Napoleons ordre, udtaget og assende regiment (i alt 250 mand), som Napoleon ønsker at bruge i genopbygningen af 1. polske) Chevaux-légers de la Garde. Efter regimentet til slut i Minden for at påbe- nogen marcherer frem og tilbage ender i bynde den tiltrængte genopbygning.

Den 31. marts fik 19. Uhlanregiment den øvre af vore Napoleons eskoire under ledelse af Patienceen.

Deltagelse i erobringen af Hamborg

I maj 1813 starter franskmandene på at generobre Hamburg med omliggende områder, hvorfra de var blevet jaget ud i marts. De havde måttet trække sig tilbage til Bremen og området langs Elben. Hamburg var besat af ca. 4.000 russere (hovedsagelig kosakker og Russisk-Tyske Legion) sammen med ca. 6.000 frivillige hanseater og Hannoveranere, som håbede på svenske forstærkninger (som aldrig kom), inden franskmandene kunne indtage byen.

Den 9. maj startede franskmandene en offensiv, operativt ledet af general Vandamme, og erobrede i den følgende tid øerne Ochsenwerder, Wilhelmsburg og Altenwerder uden for Hamburg og vanskeliggjorde dermed forsvaret af Hamburg.

I det danske Altona stod tropper fra den såkaldte „Mobile Armé Division“ under General Schulenburgs kommando, som nu var ved at blive blandet ind i kampene for alvor. Man stod i en prekaer situation, idet man havde indledt forhandlinger med de allierede og dermed reelt spillede på to heste i håbet om at bevare Norge. Således havde Danmark lovet russerne at ville forsøre Hamburg mod et eventuelt fransk forsøg på genindtagelse. Den 12 maj kommer det så vidt, at to infanterikompagnier fra Oldenborgske Regiment deltager i forsvaret af Veddel, på øen Wilhelmsburg, og mister 1 officer og 40 underofficerer/menige (mest som fanger) til franskmandene.

Men det lykkes at få en aftale om, at franskmandene accepterede dansk neutralitet, og de løslader omgående de danske fanger. Franskmandene trak sig derefter tilbage til Harburg med det erobrede fjendtlige artilleri og omkring 150 fanger. 300 mand skal være blevet dræbt eller såret.

Den 11. maj opfordres Hamburg til at overgive sig, og franskmandene driver i de følgende dage de russisk-allierede styrker væk fra de sidste omkringliggende områder, de har holdt besat. Danskerne havde samtidig endeligt besluttet sig, da man ikke havde kunnet få garanti fra de allierede om at beholde Norge (tværtimod!). Man træder derfor igen i forbund med Frankrig, som til gengæld lover at sikre vores territoriale integritet (beholde Norge).

Den 29. maj koncentreres den „Mobile Armé Division“ omkring Altona og ved Wandsbeck: Samtidig Angriber general Vandamme selve Hamburg, som

indtages den 30. maj, medens Lybæk besettes af danskerne.

Under alle kampene omkring Hamborg havde 17. Uhlanregiment deltaget i forpostfægtningerne. Fra den 29. maj kender man regimentets styrketal: 43 officerer og 410 underofficerer/menige var i aktiv tjeneste. Ved depotet var 6 officerer og 159 underofficerer/menige for at udrustes og herudover 10 officerer og 58 underofficerer à la suite. Der var stadig 11 officerer med 400 underofficerer/menige i tjeneste i det indsluttede Danzig.

Våbenstilstanden 1813

Den 4 juni sluttes våbenstilstand mellem Napoleon og Alexander I af Rusland. V

åbenstilstanden skulle være til 30. juli, og for begge sider var det nu tid til at reorganisere, regruppere og udruste til fortsat kamp.

Vandamme afmarcherede med sine to divisioner fra 1. Armékorps til Magdeburg, hvor de aflostes af nye. Men størstedelen af 17. Uhlaner, forblev under kommando af Davout, som beherskede området omkring Hamborg, Lybæk og Travemünde - bortset fra Lauenborg og nogle landsbyer her omkring.

Den 1. juli kom der et dekret fra Napoleon i Dresden, hvorefter der dannedes et 13. Armékorps ved Storarméen under marskal Davouts ledelse. Det 13. Armékorps skulle bestå af den 3., 4., 40. og 50.¹⁶ Infanteridivision, den 30. lette Kavaleribrigade under brigadegeneral Charles Lallemand, samt den Danske Division, hvortil fra starten detacheredes en eskadron fra 17. Uhlanregiment og en fra 28. Chasseurs à Cheval til brug i den danske „Avantgarde“brigade.

Den 13. juni 1813 overværede regimentsauditor Christian Jacob Cosmus Bræstrup ved Slesvigske Infanteriregiment franskmandenes indtog i Lybæk og deriblandt de litauiske uhlaner. Han fortæller: „... Derpå kom nogle Lanciers-korporaler med karabinerne anlagt, således at de, når det skulle være nødvendigt, kunne spænde og affyre dem.. Derefter fulgte omtrent en eskadron Lanciers. De bestod af Polakker, Portugisere, Hollændere, Franske, Tyske o.s.v.¹⁷ og vare temmelig velvoksne folk. Uniformen var mørkeblå, uhlanbukser med røde striben, mørkeblå trøje med kular de chair rabatter af snit som vore Uhlaners, firkantede polske huer. Uhlan lanser med blå og hvide flag, sabel og pistoler. Hestene havde lammeskinsvaldrapper med ulden udad. Deres

Trompetere vare paillegult klædt.“ („Bræstrups efterladte papirer fra 1813-1814“ af Tycho Bræstrup, 1894, side 79-81).

27. juni har regimentet under oberst Rajecki en samlet styrke på 50 officerer og 532 mand.

Heraf var 6 officerer med 83 mand sendt med divisionen Dumonceau (1. Armékorps), 6 officerer med 119 mand var ved depotet i Bremen på grund af manglende udrustning - og 43 mand var inddragt på hospital. Så under oberst Rajeckis kommando i Hamborg er der på dette tidspunkt: 38 officerer og 258 mand.

Regimentets udrustning var i rimelig stand, selv om ikke alt var i orden, som det blev konstateret ved 13. Armékorps parade for Davout den 1. august.

Mangler gör følgende ting: 159 paradebukser („Pantelons de Grand Tenue“) og 169 paradetrojer („Gilets d'Ordonnance“).

Følgende er under fabrikation: 569 (lange) „underbukser“ af lærred („Calecons“ - lange lærredsbenklæder til at bære under ridebenklæderne), 569 overbukser/overalls („Pantalons d'Ecurie“) og 500 veste/trojer uden ærmer („Gilets d'Ecurie“).

Man ønsker penge til at skaffe: 569 paradebukser („Pantelons de Grand Tenue“).

Man mangler følgende våben: 68 sabler og 147 pistoler.

Derimod konstateres det, at seletøjet er i orden, og dette må også omfatte sadler og saddeløj.

Våbenstilstanden blev forlænget til 10. august, og i Dresden underskrev Frankrig og Danmark en fælles krigserklæring mod Rusland, Preussen og Sverige, hvorefter Danmark endeligt gik i gang med at bringe sit troppekontingent under Davout op på divisionsniveau (ca. 12.000 mand) og klargøre dette korps, som under navn af „Auxiliærkorpset“ nu skal kæmpe som Frankrigs allierede.

Hovedmodstanderen på denne front bliver et korps sammensat af enheder fra næsten samtlige fjendtlige stater under ledelse af den russiske general Wallmoden.

Styrkeliste ved La Grande Armée 15. august 1813

Med 13. Armékorps (Hamborg)

30. lette Kavaleribrigade

(Brigadegeneral François Lallemand.)

17. polske (litauiske) Uhlaner

Stab, 1., 2. og 3. eskadron 57 officerer, 428 underofficerer og menige.

februar 1811, som „30. Chasseurs à Cheval“. Mandskabet kom hovedsagelig fra den tidligere Hannoveranske Legion, Hamborgs oploste dragonregiment og andet „nordtysk“ mandskab. Regimentet fik fra starten lancer og fik derfor hurtigt navnet „Chasseurs-Lanciers“. I juni 1811 fik de den nye regimentsbetegnelse, samtidig med de franske lanserregimenter blev dannet, og de indgik så her, nummereret efter de to „ægte“ polske regimenter fra Vistulalegionen (7. og 8. Régiment de Lanciers polonaise de la Ligne). Da der var så få tilbage i 1813, er det ikke umuligt, at også dette regiment fik mandskab (kandre) overført fra 17. og 19. Uhlaner? Hovedparten af deres tildelte mandskab, ser dog ud til at komme fra de rester, der var af alle de

tidligere „fremmedregimenter“ til hest (og fod?).¹⁷

¹⁶ Også kaldet „Hamburgdivisionen“. Denne division bruges primært til garnison i og omkring Hamborg og indbefattede en lang række depoter og støtteenheder. I divisionen indgik bl.a. under formering en tung kavaleridivision med tre såkaldte marchregimenter kyrasserer bestående af den 4. esk. fra samtlige tolv franske kyrasseregimenter og et marchregiment af den 4. esk. fra de fire dragonregimenter ved hovedarmeen. Iflg. de Gonnelles erindringer skulle de formeres som det 15., 16., og 17. Kyrasser-regiment og et dragonregiment (31.Dragonregiment?). Ordren blev pga. krigsafslutningen aldrig officielt effektueret.

¹⁷ Der må her være tale om en fejtagelse, da det i ingen andre kilder kan ses, at der blandt mandskabet har været andre end litauere og polakker. Sandsynligvis forveksler han det her med det 9. (Tyske) Régiment de Lanciers Polonaise de la Ligne, som netop supplerede sit mandskab fra mange forskellige nationer i det franske kejserdomme (se note 15).

¹⁸ Selvom 9. Uhlanregiment var dannet af mandskab fra 17. og 19 Uhlan, havde man altså beholdt en mindre del under deres respektive regimentsnavne, og disse detachementer må man ved sammenlægningen til det nye 17. Uhlan-regiment have regnet som sin 4. eskadron, da man aldrig forsøger at formere en sådan ved moderenheden, selvom dette sagtens kunne have ladet sig gøre.

Aalborg Forsvars- og Garnisonsmuseum

af O. Thureholm

I sommerferien havde jeg lejlighed til at besøge dette museum, som er åbnet i 2002. Efter min mening er museet absolut et besøg værd.

Museet er indrettet i en gammel hangar og på arealet udenfor. Første rum er kombineret billet-, souvenir og issalg, og her fandt jeg både malede Airfix-figurer fra Napoleontiden i en pæn, men blank bemaling, og Reisler figurer. Og straks var jeg i snak med kustoderne. Museet er en privat samling, og det er tydeligt, at det er en hjertesag for kustoderne at få de besøgende til at føle sig godt tilpas.

Fra butikken kommer man ind i et stort rum (vel halvdelen af hangaren). Umiddelbart tænkte jeg: Sikken et rod. Her var jetfly, hestevogne, brandsprøjte, panserværnskanon og en buste af Christian X med bjørneskindshue opstillet mellem hinanden. Ja, der var endog en hestetrukken paukevogn. Selve vognen lignede en forsپænding for 1 hest (pony) fra 1700-tallet, men paukerne var med helt nyt plastikskind.

Men en hurtig rundtur viste, at det kun var dette rum, hvor man af pladshensyn havde samlet alle de store ting. Resten af udstillingen i to etager var særdeles velordnet. Her er rum for hæren, flåden, flyvevåbnet, telegraftropperne, trænet, Dronningens Livregiment, hjemmeværnet, civilforsvaret, politiet og jægerkorps. Endvidere militære medaljer (de nyeste), 2. verdenskrig (mange rum) og endelig en stor samling af morterer og luftværnsskyts.

Uden for hangaren er opstillet nogle hjulkøretøjer anvendt i den danske hær efter krigen, tårne fra tyske PzKfw I og II (anvendt i bunkers langs Thisted landevej), store artilleripjecer såsom 155mm kanon og 203mm haubits, og flere

kampvogne. Og minsanden om der ikke står en svensk Stridsvagn S, anvendt som kampvogn i Sverige i 60-erne og 70-erne. Museet glæder sig til det næste køretøj, som de har anskaffet, men ikke fået hjem endnu pga. bureaukrati. Det er en sovjetisk bygget MT-LB med jordovervågningsradar anvendt af den østtyske hær. Dem kan der ikke have været ret mange af, så det er vist lidt af en raritet. De vil også gerne have en miniature T34, som kommunistiske ungzionister brugte til at lære at køre i på sommerlejr. Efter det oplyste skulle Lotte Heise være uddannet på en sådan.

Museet rummer utroligt mange genstande. F.eks. to faner fra Dronningens Livregiment, hvoraf den ene havde Frederik IVs monogram, et diorama med 25mm konverterede Wargames Foundry figurer af slaget ved Lundby 1864 (ca. 200 figurer), uniformer fra 1842 og frem, Major Anders Lassens uniform fra SAS (eller en tilsvarende?), engelske, tyske og russiske håndvåben i stor mængde.

Jeg brugte en time på museet, og kunne sagtens have brugt en til. Men de lukker altså klokken 17. Men selvom jeg på vej ud havde et spørgsmål til en genstand, der tilfældigvis befandt sig i den fjerne ende af museet, havde en kustode alligevel tid til at gå tilbage til genstanden, vise og forklare samt sammenligne med en anden genstand. Det var i øvrigt to forsøgsaffutager til 120mm morter, som var afprøvet, men ikke antaget af hæren.

Museet ligger på Skydebanevej 22 i Aalborg ved siden af en campingplads i den vestlige del af Aalborg (syd for Limfjorden).

Der er åbent fra 11-16 i april, maj, september og indtil 26. oktober. I juni, juli og august fra 10-17.

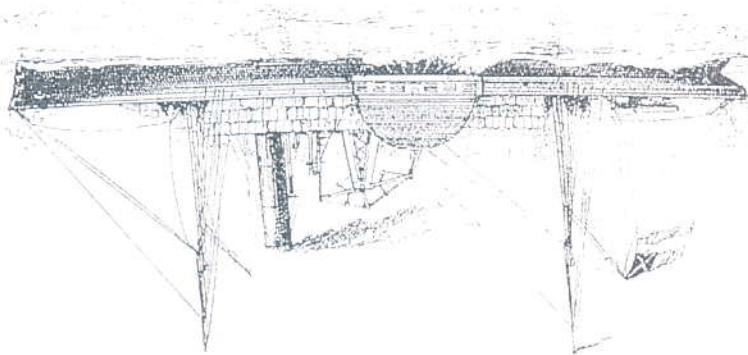
Denne paukevogn har tilhørt Jyske Trænregiments tambourkorps. Tambourkorps blev oprettet den 26. juni 1960, mens Jyske Trænregiment var garnisoneret i Padborglejren.

Vognen, som var en gave til tambourkorps, blev første gang præsenteret ved en parade i Padborglejren den 10. juni 1961, og blev trukket af ponyen "Bommerlund" (med navn efter snapsen), som tidligere på året var skænket regimentschefen, Oberst Stenkov, af 6. Regiment i Odense.

"Menig Bommerlund", som senere avancerede til korporal, trak paukevognen indtil tambourkorps blev nedlagt i 1978. Senere kom korporalen til at nyde sit fortjente otium hos en nordjysk landmand.

"Korporal Bommerlund", som var Jyske Trænregiment mascot, døde i 1983 og ligger begravet på Hvorup Kaserne, hvor en mindesten fortæller om hans tjeneste ved regimentet.

En legning som har samma funktion är en teknisk dokumentation av teknik och utrustning i ett företag. Den finns i flera olika former, men det vanligaste är att den är gjord i en teknisk rapport.

Kob et panserski!

Sydstaterne begrensesede industri-
kapacitet traine dem til at improviso-
re på andre måde end i jævlen.
Regulære pantselpilder var en sjælden-
hed, så noget skibe maa klar sig med
gammel jernbaneeskrimmer (ironclads). mens
andre male taget til takke med en pantsring
af bomuldsboller (cottonclads). hvid
metal man kunne skaffe (imledts) havde
derligge pantsring visse de sig at være
modstændere, ethvert ikke pantsret skib
gjorde bedst i at lægge så meget af stånd
til sa hurtigt som muligt.

Kob et pantserskib!

Selv med de mest geniale improviserings-
kunne Sydstaterne ikke hamle op med
Nordstaternes produktionskapacitet.
Skulle man skaffe de nødvendige skibe,
var den eneste løsning at koble dem i
udlandet. Også her satte de man på en
dobbeltstrategi ved både at anskaffe

Viserede skibe, der må have givet de traditionelle europæiske marineofficerer mere end deres tekniske færdigheder til at udnytte området i det nordlige Middelhavet. De har vist sig at være meget dygtige i taktikken og strategien, hvilket har gjort dem til en værdifuld ressource for de allierede styrker under krigen.

Havets stoltte svæner køntra flydende lader

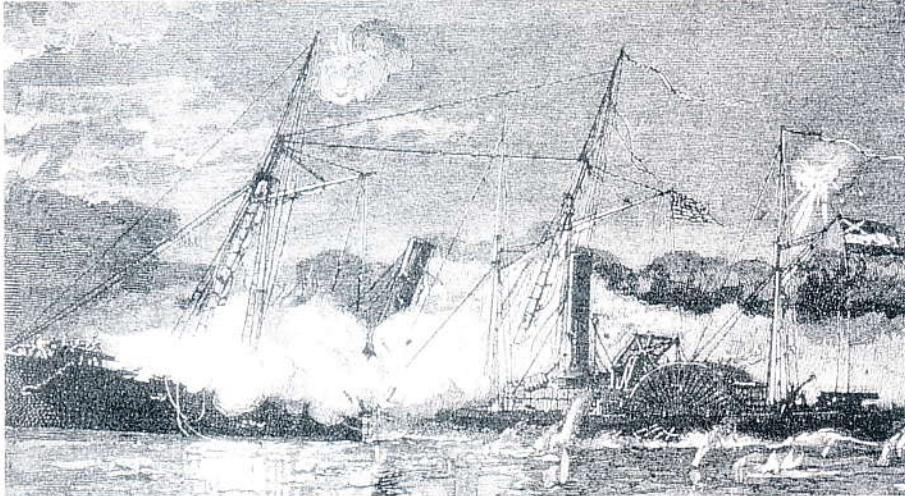
Stinx, Stonewall, Sterkodder, Adzuma-Kan

eller rech (:) Dati ual mangle ualue

Fa krigs tif sá dybglænde virkningin af det moderne krigsskild som Den Amerikanske Borgerkrig, som travng et nogenliti multiratisk samfund til at indstille sig på moderne krig. Ligesom De forenede Stater har i fredestid på papiret blot set sig til 16.000 mænd stationeret ved Indianerterritoriet, så talte den samlede flåde 40 fartøjer, hvoraf 3 var væbnaer fra krigene i 1812. I 1865 var US Navy en af verdens største og mest moderne flåder med en sådan kapacitet, at den kunne sætte prototypen til inter-esserede flådemagter, mens de slagne Sydstater med storre eller mindre held havde eksperimentert med panserskibe for de tre mændeder, som de frivillige havde forvenning i krigs ville blive afgjort imden Da der visste sig, at borgernigen mod og ubade.

Anakondaeen og klapplerslangen

Panserredskabet blev dermed et af de vigtigste teknologiske udviklinger i denne periode. Det gav en betydelig forbedring af kampværdien af den danske hær og bidrog til at sikre sejren ved Slaget ved Kolding.

Stonewall Jackson vædrer Varuna, hvis dækskanoner ikke rigtigt kan gøre noget ved bomuldspansringen.

hurtige kaperskibe, der skulle anrette størst mulig skade på Nordstaternes handelsruter verden over og dermed tvinge fjenden til at trække skibe ud af blokaden, dels at købe slagkraftige panserskibe, der skulle forsøge at kæmpe sig forbi blokaden og slutte sig til Sydstaternes hjemmeflåde. Derfor blev agenterne North og Bullock sendt afsted med den klare ordre: "Køb et panserskib, ligegyldigt på hvilke betingelser" (Steensen. s.158).

Problemerne ved denne politik var abenlyse: De europæiske magter oprettholdt trods irritation over blokaden officielt en streng neutralitet, hvorfor deres værfter ikke kunne påtage sig at bygge skibe til en krigsførende part. Nordstaternes agenter holdt vågent øje med alle forsøg på at omgå dette forbud. Sydstaternes økonomi var i tilgift ikke den bedste, hvorfor man i stedet for rede penge ofte måtte finansiere byggerierne med lån optaget i Europa eller med "bomuldsobligationer" med sikkerhed i den bomuldshest, som netop blokaden forhindrede, man fik sendt til Europa. Endelig, skulle man erhverve et skib og få det til søs, ville nyerhvervelsen uden for det pågældende lands somilegrænse

kunne angribes af den stadigt voksende Nordstatsflåde, hvorfor man i forvejen skulle have aftalt et hemmeligt mødested, hvor et fragtskib kunne forsyne det med ammunition, udstyr og besætning, inden forfølgerne fandt det (og disse indkøb og charteringen af forsyningsskibet skulle jo også gennemføres i største hemmelighed). Skibsofficererne kom fra Sydstaterne, mens store dele af mandskaberne bestod af europæiske frivillige, der enten må have haft behov for eventyr og/eller prisepenge, da de vidste, at sandsynligheden for, at de nogensinde ville nå de Sydstater, de var rede til at vove liv og forlighed for, var forsvindende ringe.

De fleste forsøg på at skaffe skibe fra udlandet mislykkedes, men når Sydstaterne trods alt var så tæt på succes, som de mange gange var, skyldtes det, at der i vide kredse var en udbredt sympati for Sydstaternes sag. At det mere var sympati end udsigt til økonomisk vinding, der motiverede samarbejdspartnerne, långiverne og de frivillige synes tydeligt, da "bomuldsobligationerne" jo var en særdeles tvivlsom sikkerhed, ligesom de frivillige havde større risiko for at komme til Amerika som fanger hos Nordstaterne,

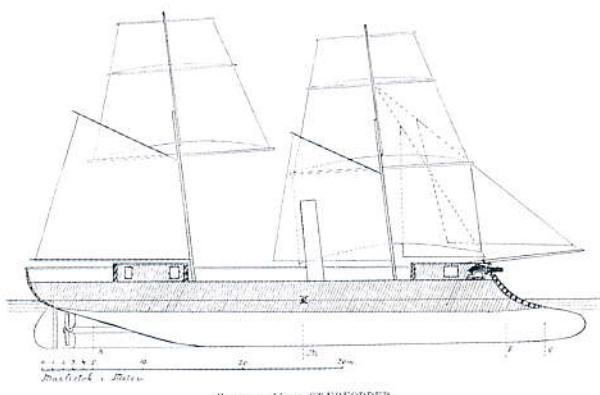
der i værste fald snarere kunne anse dem for pirater end for krigsfanger, end for at blive hyldet som sohelte i en sydstats-havn.

Sydstaterne indledte flådeindkøbene med en succes, da de i 1862 fik bygget *Alabama* i Liverpool, skibet blev officielt såsat som handelsskibet *Enrica* og stod ud på prøvesejlads med et større selskab af elegante herrer og damer ombord for at aflede geskæftige Nordstatsagenter og alt for pligtøpfylde engelske embedsmænd.

Uden for havnemyndighedernes synsvidde steg selskabet i land, hvorefter *Enrica* stod ud i rum sø. Ud for Azorerne modtog skibet våben, forsyninger og øget besætning, hvorefter det sejlede ind i historien som *CSS Alabama*, der nåede at opbringe 64 handelsskibe og sænke hjuldamperen *USS Hatteras*, inden skæbnen og *USS Kearsarge* indhentede hende.

De engelske myndigheder for ikke at tale om Royal Navy var lige så betenklig som USA var rasende over affæren, så da man opdagede, at firmaet J & G Thompson i Glasgow var ved at bygge et panserskib med kælenavnet "*Det skotske Souhyre*" med plads til en bredside på 20 kanoner, greb myndighederne ind og standsede kontrakten i 1863. Lige så lidt held havde Sydstaternes udsending Bulloch, da han i 1862 bestilte to pansrede vædderskibe hos Lairds i Birkenhead. Modsat Glasgow-skibet skulle de have haft hver to kanontårne. De engelske myndigheder greb ind, og selv om Bulloch og Laird på skrømt solgte de to sejklare skibe til Ægypten som *El Toussin* og *El Monastir*, blev de beslaglagt og indgik i Royal Navy som *HMS Scorpion* og *HMS Vixen*.

Med de engelske værfter som lukket land vendte Bulloch sig til Frankrig, hvor Lucien Armans skibsvarft i Bordeaux tilbød at bygge to pansrede vædderskibe, der skulle bruges til at generobre Mississipi-

Kanobadeen Stonewall Jackson

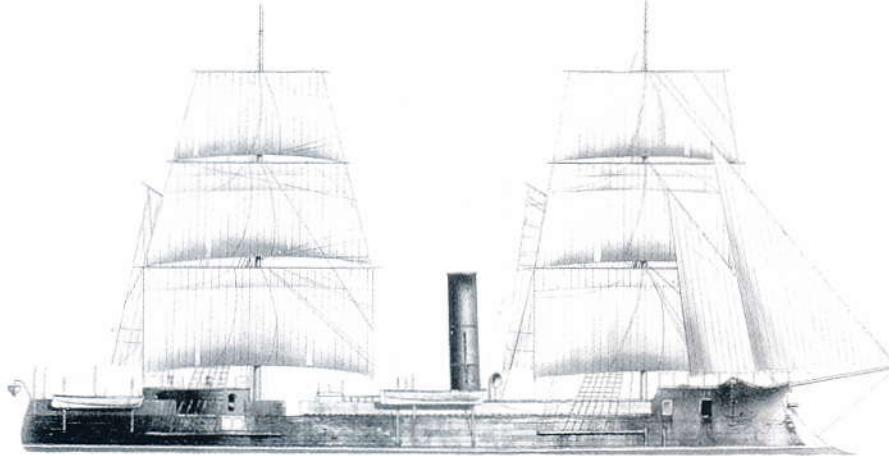
Gouvernor Moore blev nu angrebet af den efterfølgende nordstasteskabde, der nærmest tilbede skibet i småstykke, imden det sank med Louisianas flag og vadedede *Furuncus* resterende kamoner igennemt. *Furuncus* nu blandede sig, *Wuruna* sank. Til engang, saa *Jackson* under rede hende endnu engang, saa *Jackson* nu den samlede Nordstatis- lader opmærksomhed. Skibet blev snart saa svært beskadiget, at besættelingen en løb det på grund i en flodarm og holdt skibet efter at have sat det i brand, da det ikke skulle faldt i fjendens hæn- der. Med de mest formidelige modstan- der delte et dirligt varsel at opkaldet krigsskibet efter leverende generaler, for uden hensyn til at Sydstaten mistede såvel general *Sloanewall Jackson* som *CSS Stonewall Jackson*, sørstede Nord- staterne gladeligt en hel serie let pans- rede (includad) højladmper i Tennessee deres ledende generaler Scherman, Gramt, Thomas og Burnside. Jesen- syningstiden faldt for de fire nærmeste hæfter skibene.

CSS Minusssas situatioran til at veadre
tride passegiede minnadein, udbynde
tre nordstastrikke, inden den blev
tunget på grund og delagte af sin
besættning. Pladsen som spidspids i
angrebet blev overtaget af USS *Wurts*.
Sydstaternes cottonclads visite dres
værdi i kamp, da den store cottonclad
LNS Governor Moore lignende fjen-
dens id og veadrede USS *Wurts*
tilgift sendte hende et velrettet
kamonskud i skroget uden smidige
hensyn til, at det før alt ramme den lave-
religgende modstander måtte sendes
genmed Governor Moores egen stævn!
Endnu en værdig og et velrettet skud,
der delagde *Wurts* stævnkanon,
gjorde situationen så kritisk, at *Wurts*
rak sig ud af slaget og besættningen
også et reelle skibet ved at sætte det
på grund.

Louisianaans improwiserede hjemme-
Trade af hastigt ombyggede civile
fætterer, spændende fra ikke-pansrede
maskiske over de to cottonclads
Gouvernor Moore og Stonewall Jack-
son til det pansrede vedderskib Ma-
tassas, der på trods af den slænede
lyghed med en flydende cigar ikke var
nogen undervandsbad. Desuden havde
man to pansrede batteriskibe Louisi-
ana og Mississipi under bygning.
Skibene tilhørte dels den regulære
sydstatsflåde (CSS), dels staten Louisi-
ana og den fælles flåde (LNS), der bar statens
navn og gav den et stærkt militært udseende.

De framiske myndigheder blev mere og mere nærgående over for Armanis byggeprojekter i takt med, at krigsslykken svimgede i Nordsternes favør. Så med tiden der sig i efteråret 1863 ikke en men to borgere på markedet: Danmark og Preussen som stod over for en krig mod hinanden. Dammarsks Flådestrategi under den tilstundende konfrontation mod Prusseen, som stod over for en krig mod Preussen løb an på en effektiv blokade af Prusseen løb an på en effektiv blokade af CSS *Virginia* massakrerede træskibene USS *Cumberland* og USS *Congress*, inden panserskibet USS *Monitor* hindrede det i at lade samme skæbne vedrøres USS *Minnesota*. Visse, at selv et enkelt panserskib ustøffet kunne

Pifoden for Sydstateme, og fire skruer.
Armanas skibsvært søgte at affrede
mistanke om, at nysygegningerne var
bestemt for Sydstateme ved at navngive
kortet med samme betegnelse som
de to vædderstikke Chelops og Jfish, mens
korvetten blev smykket med Japaniske
navne såsom Jeddoo og Osakha.

fabriksmester Suensson kunne telegrafere hjem, at mens Danmark ikke ville få besvær med at få sine indkøb hjem, ville Preussen ikke få lov at hjemtage sine, mens krigen rasede, og 31. marts 1864 underskrev Danmark en kontrakt om at købe Sphinx for 800.000 rigsdaler³ til levering i Øresund 10. juni 1864.

Det blev besluttet at kalde det nye skib *Stærkodder* efter den oldnordiske sagnhelt, da flåden havde navngivet sit første egentlige panserskib *Rolf Krake*.

Stærkodder skulle skyde en topfart på 12 knob, bevæbningen skulle bestå af 1 240-300 pundig kanon i forreste kanontårn og 2 70-pundige kanoner i bageste tårn, alle leveret fra det engelske firma Armstrong; øjensynligt skulle kanonerne først monteres ved overdragelsen i Øresund. Arman forpligtede sig til at stille med en besætning, mens den danske stat betalte besætningens hyre og hjemrejse, forsikring, kul, proviant og alt andet, der var nødvendigt.

Imens gik krigslykken som bekendt Danmark imod. Dybbøl faldt 18. april. Et lypunkt var 9. maj, hvor den danske Nordsøeskadre standsnede den forenede østrigsk-preussiske eskadre ved Helgoland, uden at nogen af parterne havde panservædderskibe til deres rådighed. Stormagterne søgte at mægle ved Londonkonferencen, som brød sammen uden resultat. 29. juni gik preusserne over til Als. 18. juli anmodede Danmark om våbenhvile. Alligevel fortsatte forhandlingerne om Danmarks erhvervelse af *Stærkodder*, selv om man skulle synes, at behovet for et panserskib nu kunne ligge på et meget lille sted, selv med afslag i prisen. Men der kan være mere nærliggende grunde til, at Danmark fortsatte forhandlingerne om anskaffelsen af *Stærkodder* efter krigens afslutning: Kunne Arman få skibet bragt uden for de

franske myndigheders rækkevidde, var der stadig håb om, at det kunne ende hos Sydstaterne.

Byggeriet fortsatte, men ikke uden problemer, og først 21. juni 1864 kunne skibet søsættes. Adskillige mangler skulle dog udbedres, og først 25. oktober kunne det afgå fra Bordeaux. Armand lod dog danskerne vide, at han "overlod det til marineministeriets generositet, om det ville modtage skibet på andre betingelser end stipuleret." (Steensen 188). 11. november 1864 kunne den danske offentlighed glæde sig ved nyheden om, at "Det nye panserskib *Stærkodder*, der er bygget i Frankrig og taklet som brig, ankom her til rheden i går eftermiddag og lagde henimod kl. 5 gennem bomlobet ind mellem Strømmens pæle." (Steensen s.188).

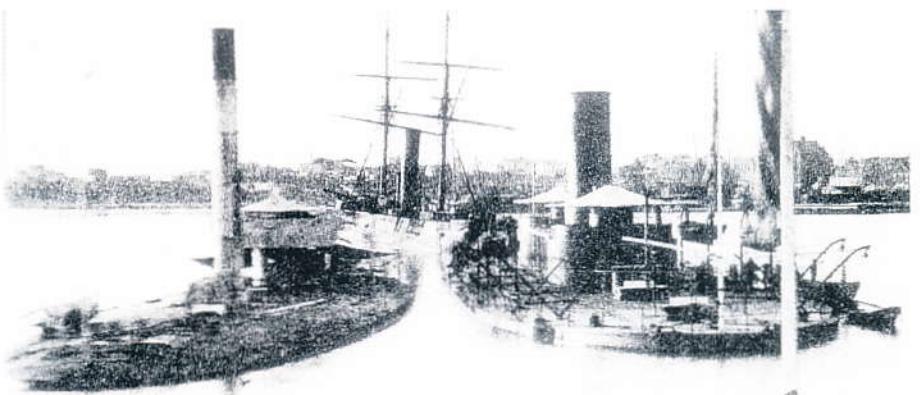
I december måned monteredes skytset og *Stærkodder* gennemgik forskellige fartprøver, men Danmark var ikke interesseret i at købe skibet, så 7. januar rapporteres, at "Panserbriggen *Stærkodder* lettede i går eftermiddag og gik nordpå". Et sted mellem København og Quiberonbugten ud for Bretagne halede captain Page fra Confederate States

Navy Dannebrog ned og højste i stedet Sydstaternes orlogsflag, hvorefter skibet under navnet *CSS Stonewall* stod ud på sit forsøg på at nå gennem Nordstaternes blokade og nå Mississippi. I Quiberon bugten modtog *CSS Stonewall* forsyninger og andet nødvendigt fra damperen *City of Richmond*. Sydstaterne havde skaffet sig deres eneste søgående panserskib.

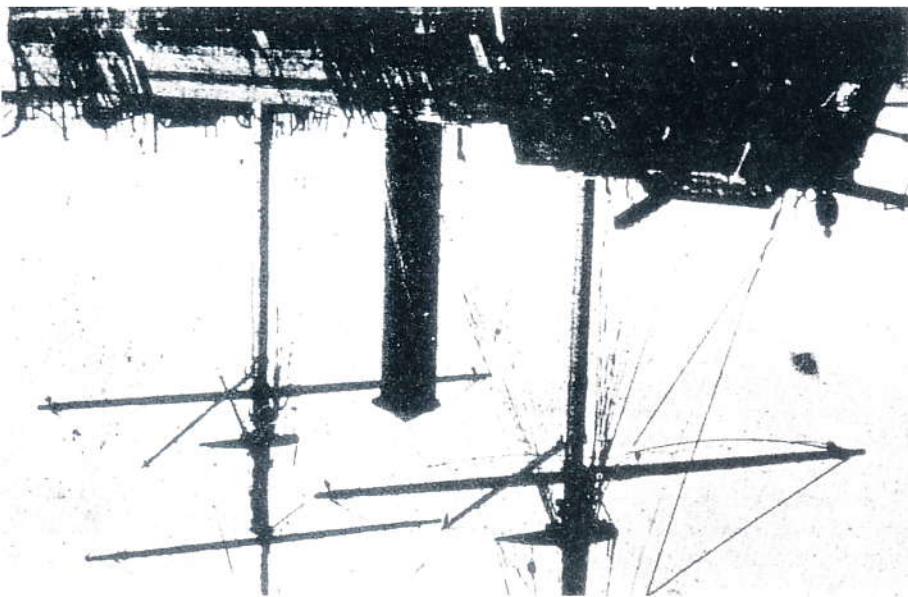
Og 3. februar 1865 kunne etatsråd Krieger⁴ skrive i sin dagbog "*Stærkodder, som gik herfra under dansk flag, er kommen i de confedereredes hænder.*" (Steensen s. 189).

Ser man på *Stærkodders* eller *Stone-walls* skæbne, spørger man sig, hvor vidt danskerne var i god tro? At Arman blot har brugt salgsforhandlingerne til at få skibet ud af Bordeaux og bestykket, må være hævet over enhver tvivl. Det, der kan undre, er, at forhandlingerne fortsætter efter Danmarks nederlag, hvor om ikke behovet så dog midlerne til en somilitær oprustning næppe længere var til stede. Kan danske embedsmænd have haft sympatier for Sydstaterne? Eller mere sandsynligt, har man håbet på fransk velvilje ved at gå med i intrigen⁵? Besætningen har formentlig kendt planerne og været parat til at kæmpe for Sydstaterne, allerede inden skibet forlod Bordeaux, da det forekommer usandsynligt og ville være for groft, hvis Page og hans officerer havde herved en ny besætning i København. Et interessant spørgsmål er unaegtelig, hvornår Page og hans officerer gik ombord, var de med fra Bordeaux. Og gennemførte de prøvesejladserne i Øresund - eller stodte de først til i København?

Da Nordstaterne havde sejret og siden med held sagsøgte England for Alabamaaffæren ved international voldgift, kan der have været gode grunde til, at eventuelle implicerede lånte de relevante

Fotografi af to nordstatsmonitorer (de tingester kunne faktisk sejle, selvom dækket oftere var under end over vandet) med *Stonewall*, der afventer salg, i baggrunden.

Det reelle tal af tropper ved gennemscen til indianerterritoriet var formeltlig langt lavere, da strammme budgetter og deserterende snarene var normen end undtagelses i 1853 skulde genbesægtigmænne saledes i 13.821 mænd, var der det reelle antal varleger af 6.918! (Katchebar's 2.1).

2. Sydsstamerne fædteskab varde til den satiriske, amerikanske havede anvendt under Uafhængelighedsstrikken og Krigsen 1812, hvor kapertoget ejsordte de engelske rede og storobemandet grumt rette af krigsen. Tilsvarende havde Royal Navys satinsing pa kapertoget i 1812 brægt USA's nordostlige stater, der var almeniget af skibslært, på randen af oprør mod udgaserne have udgjort 1/10 af staterne indenfor. Til sammeudsigting kan oplyses, at Ingene- orkorpset i 1863 havde beregnet, at et realistisk, men meget skarbet budstet for at sætte Dybbøl-sitillemægme i forsvaret stod ville koste 794.000 tigssdaleter. Den økonomiske regning begrenedeDesværre spillede han sit lvs vigtigste rolle som medlem af den danske delegation ved Landomkonferencen. Den præsisiske delegation beholdede ikke ær geore nogen for at få kon-

3. Sydsstamerne fædteskab eftir en god venus omme i 113.000 rigssdaleter (Nicolaisen s.69)!

4. A.E. Krieger var en fremtredende athoni- liberal politiker. Hans store kunnen for bvedistede var omvendt præportionalt med hans situationerformemmelse og evner som diplomat. Desværre pladsede han sit lvs vigtigste rolle som Desværre pladsede han sit lvs vigtigste rolle som

Note:

Amegus Konsultam: *Mississippi River Gunboats 1861-65*, New Vanguard 49, Osprey 2002.

Amegus Konsultam: *Hampshire Roads 1862*, First Clash of the Ironclads, Campaign 103, Osprey 2002.

Johs. Nielseni: *1864. Da Europa gik af lave, Odense Universitetsforlag 1987*

R. Steen Steensen: *Vore panserskibe 1863-1943, Marinhistorisk Selskab Nielseni*.

R. Steen Steensen: *Vore panserskibe 1863-1943, Marinhistorisk Selskab Nielseni*.

krig, da shogunen Tokugawa Yoshimoku, hvilens folk havde købt skipet, befandt sig i nogen nær borgekrig med de mere frem-skridtsvænlige krafter, der samledes om den mindretrige mikado Muusuhito. I januar 1697 blev skipet overdraget til Hakkodate 6.april 1699, hvor mikadoen fik skytter, maskiner og panser, hvilket vadelseren ragede oven vande til glæde for de indkvarterede orlogssæster, der brugte den som en improviseret badebro.

Limes fortstate Stonewall under Captain Page. En løk i vang det til at sege medhavnen i Coruña inden turen over Atlanteren. Sålt over for amerikanske protestører til Spanien fortak Page til den portugisiske havn Feroel, mens 2 skurkorvretter fra US Navy USNS Niagara og USS Sacramento gik ind til Coruña for at holde øje med Stonewall. Da Stonewall var repareret, sendte Page en udfordrings til USS Niagara sommodore Craven om at møde Stonewall i med begge sine skibe, så de kunne have en sa farlig modstænder, at de valgte at blive liggende i havnen, mens Stone- wall stod ud fra Feroel og effter et besøg i Lissabon stod ud i Atlanten styret af den mørslske sejrf. Men ak, da Stonewall nede Havanna i maj 1865, erfarerde Page en hans besættning, at Sydstaterne ikke nogensine eksisterede, krigsen var forbi. For de spanske myndigheder var sagten en så varm kartoffel, at de gik ned til at betale Page og hans besættning 16.000,- \$! Undsettede hys mod at overtræde skipper, men heller også satte derfor en del af sine skibe, herunder også Stoenwall til salgs. 1866 materiel og samme med marinemisinteret om at købe Ko-Tsui-Kun (krigsskipet af jern) og de endes med marinemisinteret om at samuraiere sig for at købe et „jernskib“, indfandt en japanisk delegation af samuraier og samme med marinemisinteret om at købe Ko-Tsui-Kun (krigsskipet af jern) og de endes med marinemisinteret om at samuraiere sig for at købe et „jernskib“, USA havde mere end rigeligt fåde- som man skyndosmst overdrog til USA.

I'm a poor lone some ironclad and a long
long way from home...
København fra Stærkodders op hold i
akrystikkere om Martinens arkiver og
glemte at leveve dem tilbage.
Nordstaterne havde en tydelig formem-
melse af, at der havde været urent trav i
afferen om Spinx - Sterkodder - Stone-
wall, så da Præussen skulle have Choops,-
der nu hed Prince Adalburt, hjem i foraret
1865, forlangte den franske regering, at
skulde alle rede ved atfælslig fra Bordeaux
skibet allerede ved atfælslig fra Bordeaux
USS og USS Navy, hvis skibet gennemgik
Stonewall. Efter en del forhandlinger
stillede franskemandene sig tilfreds med,
at Præussen til højmaren stiltede to
skibet formelt selvde som præussisk
marinenofficerer og en maskinmester, så

Krieger, som gik ud fra, at konferencens sammenbrud ville tvinge den (danskvenlige!) engelske premierminister til at træde tilbage, hvorefter England ville gå ind i krigen på dansk side!

⁵ Kejser Napoleon III havde i 1862 viklet sig ind i det mexicanske eventyr, hvor han ville omdanne Mexico til en fransk klientstat under Kejser Maximilian. Napoleon vidste, at den dag Nordstaterne sejrede, ville de jage ham ud, hvorfor enhver støtte til Sydstaterne, der kunne forlænge krigen og svække USA, var i Frankrigs interesse. At den danske offentlighed og danske politikere regnede med fransk hjælp og velvilje

før og efter 1864, er dybt tragisk, da Napoleon III. mente, at det ville tjene Frankrigs interesser bedst, hvis Danmark blev indlemmet i Sverige og dermed dannede en pro-fransk storstat i Nordsoområdet som modvægt mod Preussen og Rusland. Slesvig-Holsten kunne Preussen derimod godt tage og beholde! (Nielsen s. 40).⁶ Preussen har muligvis følt sig snydt, da *Prinz Adalbert* ikke alene var ramt af stadige lekager, i tilgift havde skibets pansring og kobberforhudning en beklagelig tendens til at udvikle en uonsket galvanisk virkning. Allerede i 1875 måtte kanonerne i agtertårnet fjernes og tre år senere blev skibet kasseret grundet fremadskri-

dende råddenskab. Derimod var de to korvetter *Victoria* og *Augusta* et godt køb. Under Den fransk-tyske Krig lykkedes det således *Augusta* at bryde gennem den franske flådes blokade og opsnappe tre franske handelsskibe lige ud for sin "fodeby" Bordeaux.

⁷ Hjemme i USA blev Craven stillet for en krigsret for sin tilbageholdenhed og suspenderet fra tjenesten i to år.

⁸ Der synes at være en vis poetisk retfærdighed i, at næppet sækede sig for shogunernes æra ved soslaget ved Hakodate 1869, da shogunatet selv i sin tid havde fået magten på mikadoens bekostning i soslaget ved Dan no Ura i 1185.

Intrepid Sea-Air-Space Museum i New York Harbour

af Aksel Willumsen

På Manhattan ved Hudson River, kun cirka en kilometer fra Times Square, ligger Intrepid Sea-Air-Space Museet.

Museet er bygget op om hangarskibet *USS Intrepid*, og i turistbrochurerne står museet beskrevet som det største marinemuseum i verdenen.

Museet består Hangarskibet *Intrepid*, destroyeren *Edson* og ubåden *Growler*. På *Intrepid*'s to dæk er der en bred vifte af flytyper og helikoptere, som har gjort tjeneste fra Anden Verdenskrig og op til Golfkrigenes afslutning – med det berømte spionfly *A-12 Blackbird* som det store trekplaster. I alt omkring 30 fly.

På det underste hangardæk er der - foruden fly - veludforte udstillinger, som markerer historiske højdepunkter i de krige, som USA har deltaget i siden Anden Verdenskrig.

En sektion er helliget rumflyvningerne, hvor *Intrepid* spillede en vigtig rolle som opsamlingsfartøj af rumkapsler og astronauter.

For børn og barnlige sjæle er der endvidere interaktive udfordringer med

den nyeste teknologi - såsom blandt andet en tur i en jagerflyssimulator.

Det er også muligt at komme op på kommandobroen, hvor man samtidig kan nyde udsigten over Hudson River. Mandskabsområderne, hvor søfolkene spiste og sov, er for nyligt blevet restaureret og er nu åbne for publikum. Som en i danske øjne morsom ting fik *Intrepid* også installeret rulletrapper, som vi kender dem.

USS Intrepid

Det er en berømt dame, som har fundet sit sidste hvilested ved Hudsonfloden.

Intrepid betyder ifølge ordbogen, frygtløs, modig, og hangarskibet *Intrepid* var det fjerde og foreløbigst sidste skib i US Navy, som fik det forpligtende navn.

Seks dage før angrebet på Pearl Harbor blev kølen lagt på den nye hurtige type hangarskib af Essexklassen, som var hele rygraden af US Navy, og som sammen med 24 af samme klasse var med til at overvinde Japan. Knap halvandet år senere den 26. april 1943 blev skibet søsat, og det fik den 29. januar 1944 sin ilddåb

under amerikanernes invasion af Marshalløerne i Stillehavet.

Den 17. februar samme år blev *Intrepid* ramt af en torpedo, som dræbte 11 mand og beskadigede dens ror, så det måtte på værft.

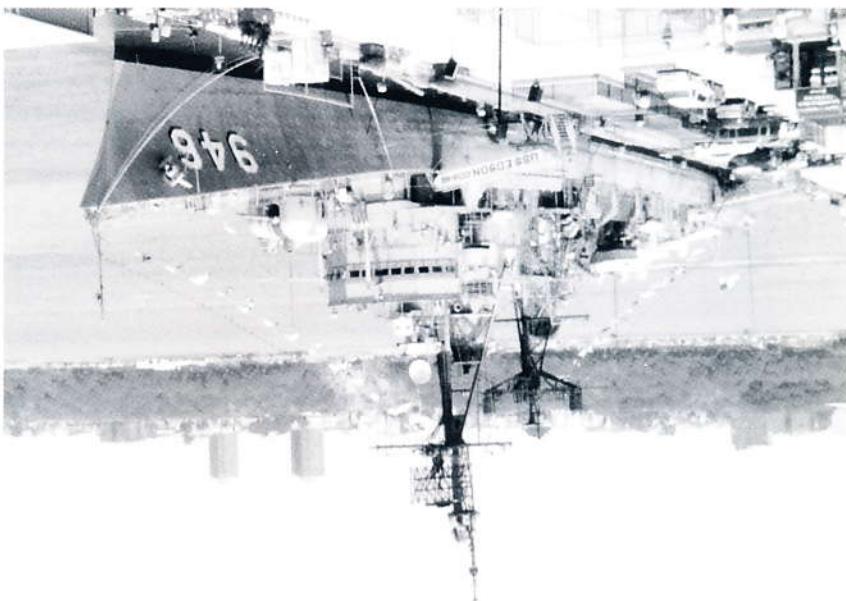
I august måned var den tilbage på krigsskuepladsen, og vandt hæder under det største flådeslag i historien, Leyte Gulf, ved at være med til at sænke det japanske superslagskib *Musashi*.

Sidst på måneden blev *Intrepid* ramt af et kamikazefly, som beskadigede skibet let - men ti mand måtte lade livet.

I det hele taget var kamikazepiloterne ved at blive et stort problem for amerikanerne.

Den 25. november, en måned efter det første kamikazeangreb, oplever *Intrepid* sin værste dag i skibets historie, da det bliver ramt af to kamikazefly.

Først efter seks timer fik besætningen situationen under kontrol, og tabet kunne gøres op. Det samlede tab i menneskeliv var 69 døde og 85 hårdt sårede. Og *Intrepid* måtte endnu en gang på værft.

Alt i alt et museum der er verd at besøge – hvis man lige er i nabolaageet.

Fra 1963 – 1975 gjorde *Edson* tjeneste i Vietnam – med den primære rolle at gennemrengørede skib af de tre på museet. Og så her er der adgang, - til det mest ydeildstotte til soldaterne på land.

Edson blev opkaldt efter general Mike Edson fra Marinmekopspet (USMC). Den korte tjenestetid gør, at ubaden i krigene.

Som blev højt dekorert for sin indsats under stillhavskrigene. Den trosset med atommissil, som var led i besejret med atommissil, som var led i 1974 var det slutt – en lang rejse var til New York som museumsskib.

USS *Edson*

Destoyereren USS *Edson* blev bygget skydeskive for de nye atomubåde – men planerne blev droppet.

Meningen, at *Grolier* skulle ligne som et sjældent kig ind i den dengang topmedie og topmoderne affyringscentral.

Efter affyringene i 1964 var der ruddisning man far imd i båden med modernisering. Så det er en "autentisk" dag er i sejredels godt stand uden løbende drenede linjer til soldaterne på land.

Trosset med atommissil, som var led i 1974 var det slutt – en lang rejse var til Flammerne, og *Intrepid* blev bugseret til

1974 blev aktivitetskede ubåde – blandt andre i Middlehavet. Som det ødelæste skib at være i aktivt jævneste i sekts års, da nytte klassen blev brygget i 1958 og nødte kun ikke at få en lang karriere i US Navy.

Den dieseldrevne *Grolier* af 563 tons delsiden i tre omgange.

I 1966 var amerikanske roder ind i

Det er stor opbevarelse at få rundt på et skib, som har deltaget i Anden Verdenskrig. Efter angrebet på World Trade Center 11. september 2001 oprettede FBI et midtertidigt hovedkvarter på *Intrepid*. Efter en sidste rolle i offentlig tjeneste New York som museumsskib.

Men en sidste rolle i offentlig tjeneste New York som museumsskib. Men en af amerikaner reddede skibet fra svæsene og opnuggeren ventede. Men en 1974 var det slutt – en lang rejse var til *Intrepid*'s sidste år i aktivt jævneste både i Middlehavet. Som det ødelæste skib af mere avancerede ubåde stod klar til at være i aktivt jævneste i sekts års, da nytte klassen blev brygget i 1958 og nødte kun ikke at få en lang karriere i US Navy.

Intrepid's sidste år i aktivt jævneste blev

Vietnamkrigen, og i de næste tre år var

Intrepid udstilleret på *Krigsskue-*

og – 65.

USS *Grolier* SSG 577

Verdenskrite og i så mange andre historiske begivenheder.

I 1954 blev *Intrepid* igen aktivt, og

nauter op fra havet – i henholdsvis 1962 hvervej at sjælge rumkapsler og astro-tressemme, og *Intrepid* fik det ærefulde fredelejge ende. Rumalderen prægede klar til nye opgaver – heldigvis i den

efter en kraftig modernisering var skibet

flægtet strøget.

De sidste krigshandlinger i Stillehav-

var slut, og to år efter krigens opheb bliver

græbne på Wake Island. En beveget til

krig, som *Intrepid* deltog i, er Luftan-

væbnedte tur hjem og på vært.

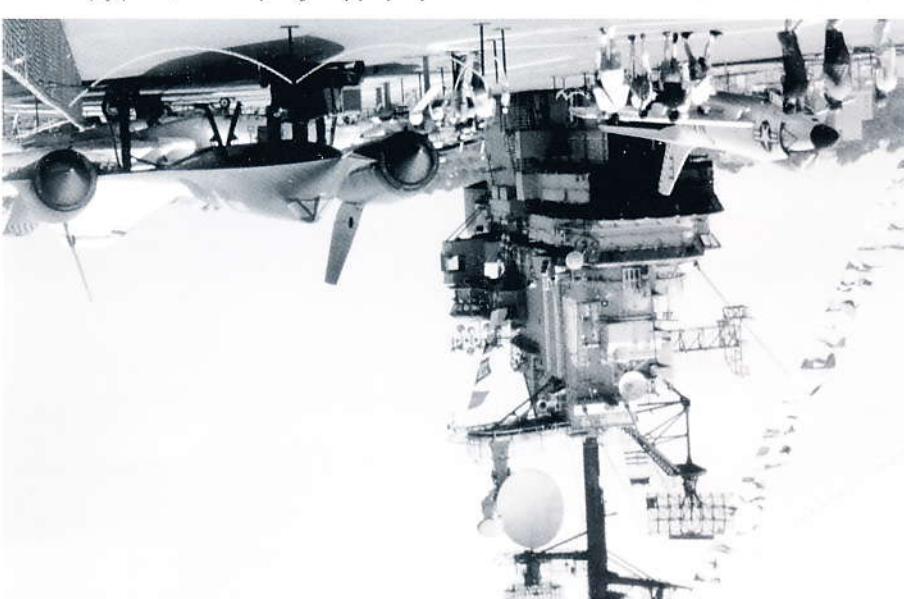
Den 16. april blev *Intrepid* ramt for

superlagskibet *Kamikaze*.

Samme dag fra *Intrepid* med til at sænke

ramt af en kamikaze fly fra *Intrepid*, og tre uger

tilbage i tjeneste igen den 18. marts

Britains kvindekorpsfigurer

af Per Finsted

Indledning

"My good lady, go home and sit still! No petticoats¹ here." Det var det engelske Krigsministeriums svar, da enheden First Aid Nursing Yeomanry (de såkaldte FANY's, efter forbogstaverne i enhedens navn) søgte at melde sig til tjeneste ved udbruddet af Første Verdenskrig².

Denne artikel er ikke et indlæg i den standende debat om kvinders rolle i militære enheder, men en beskrivelse af de engelske militære legetøjsfigurer i kvindeskikkelse, som det engelsk firma

Britains fremstillede fra omkring 1940 og senere.

At det ofte har været svært for kvinder at blive accepteret på lige fod med mænd, understreges af det indledende citat. Historien viser dog, at mange kvinder afgjort ikke fulgte opfordringen om at gå hjem og forholde sig i ro, men derimod påtog sig mange vigtige funktioner. Betydningen understreges vel også meget godt ved, at mange legetøjsfirmaer fandt det helt naturligt også at producere figurer, der forestillede kvinder.

har ikke grund til at antage, at det er en tidligere samler, der har pyntet på figuren.

Måske figuren - med små midler - er tiltænkt rollen som Women's Transport Service? Jeg vurderer, at figuren er fremstillet i 1940-41.

4. Flyverlotte

Figuren kom frem i 1940 i katalognummer 1894: Pilots of the Royal Air Force in Full Flying Kit, with Women's Auxiliary Air Force.

Min figur er, så vidt jeg ved, fremstillet efter krigen, som en del af katalognummer 2011: Royal Air Force Display Box. Containing Officers, Pilots, Flight Sergeants, WRAF, Dispatch Rider, Aircraftsmen, and Royal Air Force Regiment with Officer and Bren_Gunner. På dette tidspunkt havde WAAF taget navnforandring til Women's Royal Air Force (WRAF).

Figuren er også omtalt i min tidligere artikel om spærreballoner (se *Chakoten*, marts 2002).

Herudover indgik en tredje figurtype, som forestiller en lotte fra Women's Transport Service (FANY)³. Figuren ses herunder.

Denne figur var iført en khakifarvet uniformskappe, brune kravehandsker og en lidt anderledes udseende uniformshue end de to andre khaki-figurer. I principper er der tale om samme type uniforms-hue, men FANY's bar huens kajerem over pulden, hvilket får den til at ligne en baseball-hue.

Desværre er jeg endnu ikke i besiddelse af en figur af denne type, så dette billede fra bogen *Regiments of all Nations*, må indtil videre vise, hvad jeg taler om.

Så vidt jeg ved, er min figur produceret i 1940-41.

Fra venstre: 1. Sygeplejerske. 2. Sygeplejerske/hærlotte. 3. Sygeplejerske/hærlotte (variant). 4. Flyverlotte.

Viste figurer:

1. Sygeplejerske

Figuren stammer fra katalognummer 1723: Royal Army Medical Corps Unit, containing Bearers, Stretchers, Wounded.

Figuren kom frem i 1939, hvor den var en del af det nævnte sæt. I Britains store sæt med figurer fra Royal Army Medical Corps (sæt 137) afløste figuren sygeplejersker i en uniform fra omkring århundredeskiftet.

Sygeplejersken, der er i den for perioden korrekte uniform, forestiller en repræsentant for Queen Alexandra's Imperial Military Nursing Service, som blev oprettet i 1902 af den danskfødte Dronning Alexandra.

Min figur er fremstillet i slutningen af 1950'erne, hvor det pågældende sæt stadig blev fremstillet.

2. Sygeplejerske/hærlotte

Figuren stammer fra katalognummer 1897: Motor Ambulance, with Doctor, Wounded, Nurses and Orderlies, der kom frem i 1940. Også på dette område var

Britains "med på noderne" og kunne således tilbyde meget aktuelle figurer.

I sættet indgik to figurer af den viste type. Figuren kan forestille en sygeplejerske i feltuniform eller en lotte fra Auxiliary Territorial Service [fodnote: Auxiliary Transport Service (ATS) var hærens kvindekorps. 250.000 kvinder indgik i 1942 i ATS, hvor de blandt andet løste opgaver inden for stabs- og signaltjeneste samt transporttjeneste. Endvidere bemandede visse dele af luftværnsartilleriets ildledelsesmateriel, såvel i England som senere i Nordvesteuropa. Kvinderne kunne melde sig til (krigs-) tjeneste uden for England.).

3. Sygeplejerske/hærlotte (variant)

Figuren stammer fra katalognummer 1897: Motor Ambulance, with Doctor, Wounded, Nurses and Orderlies.

Figuren er en bemalingsmæssig variant af den forrige figur. Forskellen er figurens rødbruna læderbælte samt de påmalede rødbruna kravehandsker. Bemalingen fremtræder originalt, så jeg

Ringe og spørge

Britains, Heyde, Linneol, Britagader m.fl. købes og sælges

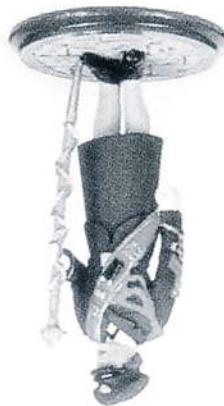
FORHANDLING AF TRADITION -

UNIFORMER
MEDALJER
ORDNER
MILITÆR
GL. LEGETØJS
ELASTOLIN
LINEL
LEGO
TINSOLDATER

lørdrag 10.00 - 12.30
mandag - fredag 13.00 - 17.30
Abningstid:

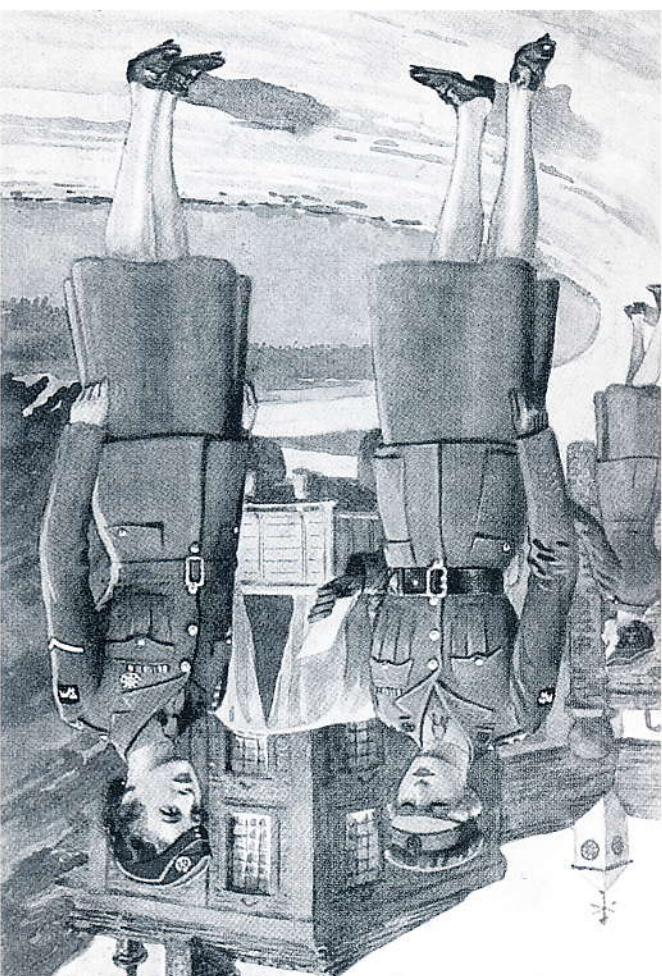
Tlf. 9813 0177
9000 Aalborg
Niels Ebbensensgade 6
MILITÆR-ANTIQUE

TINSOLDATER

unfjormer mv. (Se kortet i jorden på: www.chakotien.dk)
Muskete Britains figurerne ikke er helt så elegante som vi minderne
på postkortet, men de gør nu altigvel et ganske godt indtryk af
hjemmeside ud til forskellige funne osa varme understet med en
kant. Undervisere og medlemmer af chokoladebutin stof, med grønne
mundofficerens uniform er af Sam Brovnebyen. På vinstre understret
børres jyske vinduer; der viser at hun har fået sin sjeneste bag sig.
Officerens lårmen er af Auxillary Transport Service (ATS).
Dette postkort tegnet af Ernest Hobbieson i 1946, viser en officer og en
undervisere fra Auxiliary Transport Service (ATS).

tilsvarende opgaver.
3 FANY blev under Anden Verdenskrig en del af ATS og løste
krigen. First Aid Nursing Yeomanry var en del af Territorial Force
deres jæneste til den beliggende opfordringen, tærtmed. De tilbød
FANY's absoluit ikke fulgt opfordringen, tærtmed. Det er dog
2 Civater her hentet fra Kilde 4, som yderligere beviser, at de gode
understret i krigsministeriet fra Engelsk-Dansk Ordbog, 1997).
1 Understret; også slanguddyk „skort“, pige eller kvinde.
Note

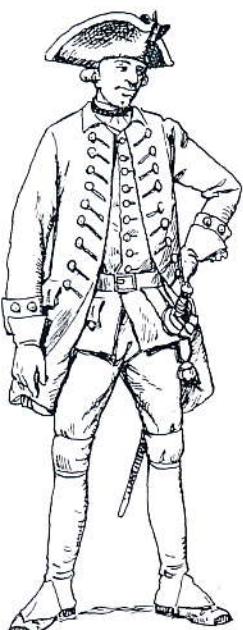
Armour Press, 1983, ISBN 0-85368-609-2.
British Army Uniforms & Insignia af Brian L. Davis, Arms &
Equipment af United States War Department (TM30-410) og blev
udgivet af Greenthal Books, London 1990, ISBN 1-85367-048-0. Bogene er oprindeligt
Armen, Equipment, Ranks, Uniforms, etc. 1942, Greenthal
The British Army in WWII A Handbook on the Organisation,
fa civika 1998.
Queen Alexandra's Royal Army Nursing Corps Museum, brochure
0-95157-148-6.
War of the Second World War, Army Museums Ogiby Trust, 1994, ISBN
0-95157-148-6.

Overiske kilder
872727-32-8.
The Great Book on Britains, 100 Years of Britains Toy Soldiers af
James Opie, New Cavendish Books, London 1993, ISBN 1-
Joe Wallis, Private dighivelese, 1981, ISBN 0-9605950-0-7.
Regiments of all Nations, Britains Ltd. Lead Soldiers 1946-66 af
Joe Wallis, Private dighivelese, 1993, ISBN 0-9605950-2-3.
Armies of the World, Britains Ltd. Lead Soldiers 1925 - 1941 af

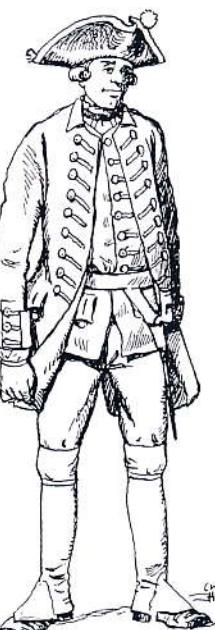
Om Britains figurer.
Kilder
Mærkværdigheds fremstillede Britains aldrige figurer, der
forsættede Women's Royal Naval Service (de skaldte WRENS),
da det er ikke muligt - ved hjælp af originale figurer - at have alle
de væsentligste kvimdekorps repræsenteret.
Afslutning

No. 61

No. 62

NORDJSKE NATIONALE
INFANERI REGIMENT
1758.

60 (officer) Sort hat med sort kokarde og sølvbesætning. Rød kjole med blåt foer, krave og opslag. Rød vest. Røde bukser og hvide gamascher.
Solvknapper. Lokker læderstof m. sølvspænder. Lokker handsker.
Porteepe i guld (gult) m. røde stribet.

61 (underofficer) Messingspænde på livrem, lysblå sabelkvast – ellers som no. 60.

62 (menig) Lyseblå pompon, hvid besætning på hat og hvide knaphulslidser – ellers som no. 60 og 61.

Efter samtidige tegninger i Rigsarkivets
I. Afd. Krigskancelliet 1679 – 1763.
Uniformer 1711 – 1801 : Pakke 158.

Copplestone

Og hvad er så det her?

Det er 28 mm figurer fra en af Copplestones fascinerende krigsspils/fantasy-serier: *The Back of Beyond*.

"Handlingen" foregår i Asien ca. 1920, hvor blodige begivenheder udspilledes

mellem bolshevikker, hvide, kinesiske krigsherrer, mongolske stammer, tyske lejesoldater, engelske agenter, dristige opdagelsesrejsende som f.eks. S. Hedin, ja faktisk deltog alle og enhver - med og mod alle og enhver. Figurerne her viser

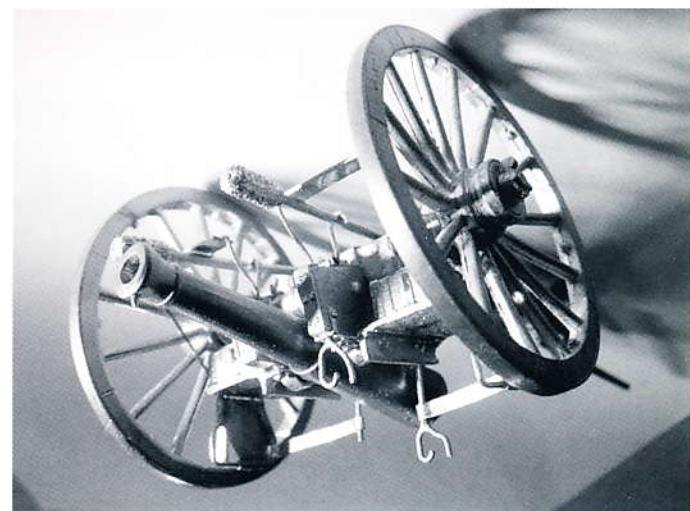
den bindegale hvide-russiske general von Ungern-Sternberg og hans mongolske Chakarvagt. Og så en "tilfældigt" passerende mongolprinsesse! Hvem ved?

Læs for eksempel: Peter Hopkirk's
"Setting the East Ablaze".

Dansk kanon M 1834

Til venstre ses - i samlet stand - den lange ventede model udfor af Ejnar Hansen i samarbejde med H.C. Wohle. Det er således måske ikke helt så svært at samle modellen, som det ellers påstår.

Her er det da i det mindste lykkedes for en eller anden, og resultatet ser nydeligt ud.

Billedet er fra Århøjen.

Ovenstående bilde af O. Blach viser en vidtfarende gult, der i 1814 nogenht hændfast fortæller en norsk svensk garde, at han nok er gået helt galt på fjellet.

Ovenstående bilde af O. Blach viser en norsk soldat og bueer.

og restauratoren af gammel våben samt vikingernes plie Krag-jorgenseen på jognet M/1913 og M/1916, reparation Dansekriden - med mange gode farveillustrationer, uniformer, oversigt over norske infanteriuniformer i epouletter 1815-1830, norske daguerreotypier med løsholder dækker embetsmandskærder fra Carl Johansen-liden, norske bessesmede 1600-1900, norske sedvanlig lort opstælling.

Sidste år droppedes Årholken, så Selskabet kunne præse nægt ekstra til sit 25 års jubileum. Og det har man så gjort med denne fornemme udgivelse i sider 263. Pris Kr. 125,- over Tollef Moe, måske også fra Tøjhusmuseet.

Arbok 2001/02, Norsk Våpenhistorisk Selskap.

Nøget forsikret meddelelse!

Et mere interessant spørgesmål til kemikerne: hvorvidan skal den idéelle legering være sammenstillet?

Hvilken legering er den bedste til 30 mm, en 34 mm, en 90 mm eller en 120 mm fligurer?

Her vil jeg dog lige bemærke, at særligt man ligefrem skal have gennemgået et høje krystallografistudie for at forestå svaret,

og jeg håber det for oplysningsrøme.

Det er dog ikke bestemt hvilken har der jo gennem udvælget støbningerne mere fyldende. Men det er ikke blot for at få et stabilt støbning, når man støber fligurer. Ikke blot for at få et stabilt støbning, men også fordi det er et stabilt støbning, der kan håndtere hærdning og samtidig ikke bliver forstyrret ved at få et stabilt støbning.

Derimod bør antiløn være en fast bestanddel af en legering, hvismunt.

Virkning for en skifteform. Det bedste er at undlade at tilslætte grænser. Tilslættning af over 2% wijsmut kan have "dødelig"

forøring, fordi wijsmut ved sløbning i skifteform, idet det kan klare, fordi wijsmut ved sløbning udvider sig. Men netop derfor kan det være skadeligt ved sløbning i skifteform, idet det kan klare, fordi wijsmut ved sløbning udvider sig. Men netop derfor

Det er godt nok rigtigt, at sløbningerne bliver skarpe og wijsmut til legeringer.

Som erfareren gennem tilsynslober må jeg styrkt advare mod at tilslætte

af Martin Sauter, Die Zinfigur, november 2002
Mere om tinpest!

Foredrage hølde på Nationalmuseet
Ny Vestergræde 10, København

Historikeren Stein Andersen fortæller om, dansk erhvervsvirksomhedspolitikkens under besættelsen.

Onsdag den 19. november kl. 19.00

"Min tid som modstandsmand i Holger Danske"
Gunnar Dythøg fortæller om:
Onsdag den 15. oktober kl. 19.00

Foredrag
Frithedsmuseets venner

Kommende møder

Onsdag den 1. oktober

Kim Lee Christensen fortæller om Slaget ved Santa Cruz, som blev udkæmpet den 26 oktober 1942 mellem den amerikanske stillehavs flåde og den japanske kejserlige flåde. Det var det fjerde hangarskibsslag udkæmpet det år.

Slaget var et af mange, som blev udkæmpet omkring øen Guadalcanal med det primære mål at kontrollere denne. Evt. inkluderes Slaget ved Cape Esperance, der var et natslag udkæmpet tidligere samme måned og var en forløber til den forestående konfrontation.

Søndag den 26. oktober

Kastellets Fødselsdag bliver afholdt denne dag, såfremt der ikke opstår sikkerhedsmæssige komplikationer. Og vi deltager så med vor udstilling Miniaturemilitær.

Onsdag den 5. november

Musikhistorikeren cand. mag. Peter Gron Johnsen taler de danske militære musikkorps udvikling gennem 300 år. Hvorledes de udvikler sig fra nærmest at være underholdning kun for regimentschefen omkring 1700 - til at blive regimenternes stolthed og ansigt uadtil gennem det 19. århundrede - og ende i dag som næsten forsvundet ud af vor militære kultur.

Medlemmerne bedes medbringe figurer, bøger osv visende musikere og hele og halve musikkorps, som de en gang var en farvestrålende del af alle landes militær. I visse lande, med større traditioner, eksisterer jo heldigvis store militære musikkorps endnu - og i bedste velgående!

Lørdag den 13. december

Og her slutter vi så, som vi startede, med årets hyggelige julemøde med figurkonkurrencer, juleguf og -knas sammen med medbragte ægtefæller/samlevere og fritgående børn. Se nærmere om konkurrencerne på side52.

Forsiden viser

"Regimentschefens farvel"

Dette billede af 17. Uhlanregiment er malet af C. Chelminsky og tager sit udgangspunkt i den situation at regimentets første oberst, grev Michael Tadeusz Tyszkiewicz (1774-1852) samtidig var brigadegeneral i den polske hær. Han måtte derfor ret hurtigt efter oprettelsen forlade sit regiment for at deltage i felttoget som general. Billedet viser ham derfor i sin polske generalsuniform (men læg mærke til de røde buksler, de var ikke almindelige). Han spadserer med en eskadronchef, som helt sikkert forestiller hans søn Henryk Tyszkiewicz, der deltog med regimentet under alle dets kampe. I baggrunden ses en brigadeadjutant og en menig fra 17. Uhlanregiment som hesteholder. Forrest præsenterer en litauisk voltigeur gevær.

Bagsiden viser

1. Danske bosniakker i bivuak ca. 1808-11. Dette interessante maleri vises pt. som en del af Roskilde Museums udstilling om husarer i byen gennem tiderne. Vi håber i næste nummer at kunne bringe lidt yderligere om de viste uniformer, som jo adskiller sig en del fra det tidligere kendte.

2. En afdeling sydstatssoldater i reglementerede uniformer, dog har den ene iført sig en stivpuldet høj sort hat. Denne gruppe er - bortset fra fanebæreren og den høje hat - ikke modificeret. Figurene er alle Accurate Figs. Se nærmere i artiklen af Leif Christensen, side 58.

3. 4 af Britains kvindeskorpsfigurer, se nærmere i artiklen af P. Finsted

4. 1st Virginia Cavalry - også kendt som Black Horse Cavalry. Her udelukkende fra Italeri, Men der findes også et par udmarkede sæt fra Imex. Leif Christensen.

Her ses en gruppe Virginia infanterister. Det ses tydeligt, at det er sent i krigen, da de overvejende er klædt i de brune nuancer, på grund af Nordstaternes blokade blev det mere og mere det forhåndenværendes princip overalt i syden. Se blot på hovedbeklædningerne. Figurene er alle 54mm plastik af følgende fabrikater fra venstre mod højre: Replicants UK, Armies in Plastic USA - (3die fra højre i bagerste række er en konverteret fra serien Boxer Rebellion), Timpo Recasts, Accurate Figures, USA (konverteret fra serien American Revolution), A Call to Arms, UK, Imex, USA og Butternut and Blue, USA. Leif Christensen.

Charge of the very light Brigade

www.model-hobby.dk
abent ma, ti, to, fr 11-17, lø 10-13, onsdag lukket
tel/fax 33 14 30 10
1360 København K
Frederiksborgsgade 23
Vælkommene i det gamle familieloftetagenede

.... og meget, meget mere

dukkehus - tinsoldater - boger

Silicone til støbesorme - støbemateriale

bryggesæt til fy, skibe & militær m.u. - Rocca

Tørgenningssæt til 50' matræl - farver

i plader og koldser - riftede plader m.u.

masser af trælister - aeroplantøjner - balsal

plast og metal - rør - stænger - træd

modelfigurer - profilfilter & plader i

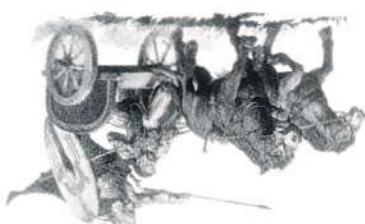
Landskabsmateriale - hus - klippar

Kom og besøg os. - Kom og se
muligheder indenfor modelbygning.
Kom og lad dig inspirere af de mange
udstillinger.

Kom og besøg os. - Kom og se

- sidén 1948

MODEL & HOBBY

01854 KHC
CLAUSS MOGENSEN
C/O LARS MOGENSEN
LUCERNEVEJ 13
3450 ALLERØD

77

000

0
0
0
0
0
1
1
1

3450 o 17/18

Adresseændringer meddeles til:
Søren Juul Tlf. 4593 0197
Agnetevej 2,
DK-2800 Lyngby

